

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
кафедра педагогіки і психології дошкільної та спеціальної освіти**

**Вплив сучасних дитячих мультфільмів на
формування особистості дошкільника**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

**студентка 2 курсу, 617 групи
Косован Ольга Іванівна**

Керівник:

**кандидат педагогічних наук,
доцент **Перепелюк І.Р.****

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол №___ від _____ 2024 року
Зав. кафедрою _____ проф. Олійник М.І.*

Чернівці – 2024

АНОТАЦІЯ

Косован О.І. Вплив сучасних дитячих мультфільмів на формування особистості дошкільника. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» зі спеціальності 012 Дошкільна освіта. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2024. 83 с.

У кваліфікаційній роботі розглянуто вплив сучасних дитячих мультфільмів на формування особистості дітей дошкільного віку. З'ясовано особливості розвитку особистості дітей цього вікового періоду, медіавпливу та механізмів впливу мультфільмів на дошкільників. Описано вибірку дослідження, психодіагностичні методики, зокрема спостереження, інтерв'ювання батьків та педагогів, а також психологічний аналіз сюжетів мультфільмів. Визначено, що мультфільми з позитивним контентом сприяють формуванню моральних цінностей, розвитку емоційного інтелекту, соціальної компетентності та творчого мислення, тоді як агресивний контент має негативний вплив на емоційну стабільність і поведінкові моделі дітей. Розроблено рекомендації для батьків та педагогів щодо вибору мультфільмів для гармонійного розвитку дітей.

Ключові слова: мультфільми, дошкільники, особистісний розвиток, емоційний інтелект, моральні цінності, соціальна компетентність, творчість.

ABSTRACT

Kosovan O.I. The Influence of Modern Children's Cartoons on the Personality Development of Preschoolers. – Manuscript. Master's Qualification Work for obtaining the degree of higher education "Master"

in the specialty 012 Preschool Education. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Chernivtsi, 2024. 83 pages.

The qualification work examines the influence of modern children's cartoons on the personality development of preschoolers. The specifics of personality development in this age group, the media influence, and the mechanisms of the impact of cartoons on preschoolers are clarified. The study describes the research sample, psychodiagnostic methods, including observation, interviews with parents and educators, as well as psychological analysis of cartoon plots. It has been determined that cartoons with positive content promote the formation of moral values, emotional intelligence, social competence, and creative thinking, while aggressive content negatively affects emotional stability and behavioral models of children. Recommendations for parents and educators on selecting cartoons that contribute to the harmonious development of children have been developed.

Keywords: cartoons, preschoolers, personality development, emotional intelligence, moral values, social competence, creativity.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ О.І. Косован

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження «Вплив сучасних дитячих мультфільмів на формування особистості дошкільника» обумовлена стрімким зростанням впливу мультимедійного контенту на дітей дошкільного віку. Мультфільми є одним із найбільш популярних видів дозвілля серед дітей, які формують їхні моральні цінності, емоційний інтелект, соціальні навички та уявлення про навколишній світ.

Сучасні мультфільми можуть бути як потужним інструментом для розвитку креативності, уяви та емпатії, так і джерелом ризику для формування небажаних моделей поведінки, таких як агресивність або низький рівень емоційної стійкості. В умовах інформаційного суспільства зростає важливість аналізу впливу медійного контенту на дітей, особливо в контексті забезпечення їх гармонійного розвитку. Враховуючи необхідність формування у дітей стійких соціальних, емоційних і когнітивних навичок, тема впливу мультфільмів є особливо актуальною для педагогів, психологів і батьків. Дослідження дозволяє виявити ключові аспекти, які сприяють розвитку особистості, і розробити рекомендації щодо ефективного використання мультфільмів у виховному процесі.

Стан дослідження проблеми. Сучасні дослідження свідчать про значний інтерес науковців до вивчення впливу мультфільмів на розвиток дошкільників. Українські дослідники, такі як С. Демченко, аналізували інтеграцію екранної культури у повсякденне життя дітей. Психологічні аспекти впливу мультфільмів на становлення особистості дитини розглядали Л. Масол, К. Скіпор, та О. Кепканова. Їхні роботи висвітлюють як позитивні, так і потенційно негативні аспекти впливу анімаційного контенту на емоційний і когнітивний розвиток дітей.

Водночас інший напрямок наукових пошуків зосереджується на використанні мультфільмів як інструменту виховання і тому як мультфільми впливають на формування образотворчої творчості у дошкільників, а також на особливостях морального виховання. Дослідниця О. Шайкіна підкреслює, що процес формування моральних цінностей має бути безперервним, починаючи з дошкільного дитинства і продовжуючись у навчально-виховному процесі в школі. Це вимагає від педагогів і батьків усвідомленого підходу до вибору мультфільмів, які не лише розважають, а й сприяють розвитку емпатії, доброти та інших важливих якостей у дітей.

Закордонні дослідники також приділяють увагу цій тематиці. Наприклад, американський психолог Альберт Бандура у своїй теорії соціального навчання підкреслював, що діти засвоюють поведінкові моделі через спостереження, зокрема за персонажами мультфільмів. Дослідження канадського вченого Дейвіда Елкінда зосереджуються на впливі медіа на дитячу уяву та когнітивний розвиток. Британський психолог Джо Гроу досліджувала, як анімаційний контент впливає на формування гендерних стереотипів у дітей.

Мета дослідження – на основі теоретичного аналізу визначити вплив сучасних мультфільмів на формування особистості дошкільника, розробити рекомендації для батьків і педагогів.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати особливості розвитку особистості дітей дошкільного віку.
2. Розкрити зміст сучасних мультфільмів та визначити механізми впливу на дітей.
3. Провести емпіричне дослідження впливу мультфільмів на формування особистості.
4. Розробити рекомендації щодо вибору та перегляду мультфільмів для гармонійного розвитку дітей.

Об'єкт дослідження – особистість дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – вплив сучасних дитячих мультфільмів на формування особистості дошкільника.

Методи дослідження. Теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, моделювання. Аналіз сюжетів мультфільмів дозволить визначити їх вплив на емоційний, соціальний і когнітивний розвиток. Синтез отриманих знань допоможе сформулювати рекомендації для педагогів і батьків. Порівняння дозволить оцінити відмінності у впливі різних мультфільмів. Моделювання сприятиме створенню програми для аналізу контенту мультфільмів.

Емпіричні: спостереження за поведінкою дітей після перегляду мультфільмів, опитування батьків і педагогів, анкетування дітей.

Теоретичне значення результатів дослідження. Уточнено та поглиблено поняття впливу мультфільмів на розвиток дитини; проаналізовано структуру контенту мультфільмів, що сприяє формуванню емоційного інтелекту, соціальних навичок та креативності у дошкільників.

Практичне значення результатів дослідження. Розроблено програму рекомендацій для педагогів і батьків, яка сприяє ефективному використанню мультфільмів як інструменту для виховання. Рекомендації допоможуть забезпечити гармонійний розвиток дитини, формування моральних цінностей та соціальних компетенцій.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, 2 розділів: 1 теоретичного та 1 практичного, висновків, списку використаних джерел (57 найменувань), а також 3 додатків. Загальний обсяг роботи складає 83 сторінки, основний зміст роботи викладено на 67 сторінках.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ МУЛЬТФІЛЬМІВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	8
1.1. Особливості розвитку особистості дітей дошкільного віку.....	8
1.2. Медіа-вплив на дітей дошкільного віку	19
1.3. Провідні механізми впливу на дітей.....	24
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МУЛЬТФІЛЬМІВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	34
2.1. Емпіричне дослідження впливу мультфільмів на формування особистості дошкільників.....	34
2.2. Психологічний аналіз мультфільмів	47
2.3. Рекомендації для батьків та педагогів щодо мультфільмів.....	56
Висновки до розділу 2.....	64
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	74

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ МУЛЬТФІЛЬМІВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Особливості розвитку особистості дітей дошкільного віку

Дошкільний вік — це період інтенсивного розвитку дитини, коли закладаються основи її особистості, формуються ключові риси характеру, соціальні навички та моральні цінності. У цей час відбуваються суттєві зміни в емоційному, когнітивному, соціальному та моральному аспектах розвитку, які визначають подальший життєвий шлях дитини. Саме в дошкільному віці дитина починає усвідомлювати себе як окрему особистість, розвивати уявлення про свої можливості, потреби та місце в соціальному середовищі.

Процес розвитку особистості дитини визначається взаємодією внутрішніх факторів (індивідуальних рис дитини, її темпераменту, схильностей) і зовнішніх (сімейного виховання, впливу однолітків, педагогів, культурного середовища). Важливо також враховувати провідний вид діяльності дітей цього віку — гру, яка стає центральним механізмом формування особистісних якостей і соціальної поведінки.

Проблема формування особистості дітей дошкільного віку знайшла своє відображення у наукових працях таких авторів як І. Бех, Р. Павелків, [3; 36] та багато інших. Окремі аспекти розвитку особистості дошкільників, а також формування їх ціннісних орієнтирів у сучасному соціальному просторі розглядаються у роботах Т. Піроженко та інших [39, с.120].

У ході вивчення розвитку особистості дітей дошкільного віку доцільно зосередитися на таких складових як емоційний розвиток, соціальний розвиток, когнітивний розвиток, моральний розвиток, особливості ігрової діяльності, розвиток Я-концепції, а також значення взаємодії з дорослими.

Рушійними силами розвитку психіки дошкільника є протиріччя, що виникають у зв'язку з розвитком ряду потреб дитини. Серед найважливіших виділяють потребу в спілкуванні, яка забезпечує засвоєння соціального досвіду; потребу у зовнішніх враженнях, що стимулює розвиток пізнавальних здібностей; потребу в рухах, яка сприяє оволодінню системою різноманітних навичок та вмінь. Соціальні потреби у дошкільному віці поступово стають самостійними й визначають напрямок розвитку дитини [27]. Саме тому важливо розглядати зміни які відбуваються у кожному з аспектів формування і розвитку особисті.

Аналізуючи наукову психолого-педагогічну літературу погоджуємось із думкою, що когнітивний та емоційний розвиток дитини дошкільного віку є складними та взаємопов'язаними процесами, які відбуваються під впливом різних факторів, таких як навчання, соціальна взаємодія, ігрова діяльність та медіа. У цей період відбуваються суттєві зміни у психіці дитини, розвивається мислення, уява, увага та мовлення. Діти починають більш абстрактно мислити, але їхня когнітивна діяльність залишається тісно пов'язаною з конкретними образами та діями.

Як зазначають психологи, в цьому віці когнітивні процеси проходять через важливі етапи розвитку. Наприклад, дитина вчиться сприймати не лише фізичні характеристики об'єктів, але й їхні соціальні та моральні аспекти. Це дозволяє їй розширити своє розуміння навколишнього світу, а також закласти основи критичного мислення та логіки. Цей розвиток не тільки сприяє когнітивному зростанню, але й допомагає дитині формувати своє бачення світу, закладати моральні основи [9, с.235].

Когнітивний розвиток включає розвиток усіх видів розумових процесів, таких як сприйняття, мислення, пам'ять, уява та увага. Теорія когнітивного розвитку, розроблена швейцарським психологом Жаном Піаже, акцентує увагу на поступовому переході дитини від наочно-дійового мислення до логічного абстрактного мислення. Це підтверджує й

українська дослідниця Ірина Бондаренко, яка підкреслює, що кожна людина, зокрема дитина проходить через певні етапи когнітивного розвитку, в яких ключову роль відіграють активне навчання і взаємодія з соціумом [6, с.170].

С. Ренке визначає когнітивний розвиток як «розумовий ріст людини від дитинства до дорослості», акцентуючи на тому, що цей процес включає не лише накопичення знань, а й формування нових когнітивних здібностей [41].

У підручнику «Когнітивна психологія», що вийшов під редакцією І.Г.Батраченко, А.А.Плошинська, когнітивний розвиток визначається як процес змін інтелектуальних здібностей і знань про світ у міру розвитку дитини [24, с.117].

Збагачення когнітивної сфери дитини дошкільного віку відбувається через гру та активне спілкування з дорослими. Саме під впливом навчання та виховання відбувається інтенсивний розвиток усіх пізнавальних процесів, зокрема відчуттів та сприймання. Як зазначає українські дослідники, когнітивний розвиток дошкільника передбачає поступове освоєння сенсорних еталонів та перцептивних дій, які допомагають дитині краще орієнтуватися у навколишньому світі [28, с.211].

З віком у дітей поліпшуються чутливі пороги, підвищується гострота зору, диференціація кольорів, фонематичний і звуковисотний слух, а також точність оцінок ваги предметів. У дошкільному віці дитина засвоює сенсорні еталони, найбільш доступними з яких є геометричні форми (квадрат, трикутник, коло) та кольори спектра. Важливо зазначити, що засвоєння цих еталонів відбувається в діяльності дитини, і саме через гру вона навчається сприймати та аналізувати навколишнє середовище [18, .137].

Когнітивні процеси пам'яті також розвиваються у дошкільному віці. Пам'ять стає більш осмисленою і організованою, хоча молодші

дошкільники більше покладаються на впізнавання, ніж на відтворення. Проте з віком зростає здатність до довільного відтворення та з'являються нові форми мнемічної діяльності.

Мислення, як провідний когнітивний процес, також зазнає значних змін у дошкільному віці. Від наочно-дійового мислення дитина переходить до образно-мовного мислення. Якщо переддошкільники мислять через предметні дії, то дошкільники вже оперують образами і словами. Це підкріплюється розвитком мовлення, яке дає дитині можливість оперувати об'єктами подумки, аналізувати, синтезувати, порівнювати та робити узагальнення. У дослідженнях науковців акцентується увага на тому, що розвиток мовлення є ключовим фактором у переході від конкретно-образного мислення до логічного [5, с.88].

Жан Піаже стверджував, що мислення дошкільника має егоцентричний характер, що означає неспроможність дитини розуміти точку зору іншої людини або прийняти умови задачі, які суперечать її досвіду. Уява також активно розвивається у дошкільному віці. Вона має конкретний характер і базується на образах, що дитина створює на основі власного досвіду. Під впливом казок та ігор дитина може наділяти тварин або неживі предмети людськими рисами, що є важливим для розвитку творчого мислення [11, с.117].

Ще один важливий когнітивний процес, що розвивається в дошкільному віці – це увага. Впродовж цього періоду зростає здатність дитини до зосередженості та стійкості уваги. Дошкільники поступово розвивають здатність до довільної уваги, хоча в молодшому віці переважає мимовільна увага, коли дитина реагує на зовнішні подразники без свідомої концентрації [36, с.237].

Таким чином, когнітивний розвиток дитини дошкільного віку є складним і багатогранним процесом, що включає взаємодію пізнавальних процесів у відповідь на соціальні та культурні виклики. Як зазначає

український науковець Олександр Савченко, цей розвиток залежить від багатьох факторів, зокрема від соціального середовища, методів виховання та навчання. Тому важливо не лише досліджувати цей процес, але й створювати умови для його ефективного стимулювання в дошкільних закладах [41].

Паралельно з когнітивним розвитком, важливе місце займає емоційна сфера. У цьому віці діти поступово навчаються розуміти та регулювати свої емоції. Важливим етапом емоційного розвитку є освоєння здатності до співчуття та співпереживання, що формується через взаємодію з іншими дітьми та дорослими. Емоційна стабільність та почуття безпеки, яке дитина отримує від взаємодії з навколишнім світом, сприяють її гармонійному розвитку та впевненості у собі. Натомість, конфліктні ситуації або недостатня підтримка з боку дорослих можуть призвести до емоційної нестабільності та різноманітних емоційних порушень [49, с.350].

У дослідженнях українських психологів підкреслюється, що емоції та афекти розвиваються у дітей значно раніше за інші психічні функції, такі як воля чи розум, і відіграють важливу роль у їхньому житті. Володимир Зеньківський зазначав, що емоції є найприроднішими регуляторами поведінки дитини, а їхня безпосередність та спонтанність формують базу для розвитку особистості [23, с.117]. В українській психології велика увага приділяється саме цій ранній емоційній активності, яка впливає на формування характеру та соціальних навичок [48, с.37].

Емоційний розвиток дошкільника відбувається у тісній взаємодії з його соціальними контактами та переживаннями. На ранньому етапі розвитку емоції дитини безпосередньо залежать від оточуючого середовища, але з часом вони починають опосередковуватися ставленням дитини до певних явищ. Цей перехід до опосередкованого емоційного реагування є важливим етапом розвитку, оскільки дитина вчиться

контролювати та регулювати власні емоції, зважаючи на вимоги дорослих та засвоєні моральні норми [50, с.117].

Як зазначають дослідники у дошкільному віці з'являється здатність до керування афектами. Це проявляється у тому, що дитина поступово вчиться стримувати небажані емоції та спрямовувати їх у відповідні дії. Поступово почуття дошкільників стають більш раціональними, вони починають усвідомлювати свої емоції та підпорядковувати їх мисленню. Цей процес впливає на становлення вищих емоцій, таких як почуття обов'язку, турботи про інших, взаємодопомоги та співчуття [48, с.50].

Однак варто зазначити, що емоційна сфера дошкільника ще не повністю сформована. Зовнішні прояви емоцій залишаються імпульсивними, і дитина часто не в змозі повністю контролювати свої емоційні реакції. У дослідженнях Н. Трофаїли підкреслюється важливість належного емоційного супроводу з боку дорослих, щоб допомогти дитині навчитися керувати своїми почуттями та емоціями в соціально прийнятних формах [50, с.111].

У розвитку дошкільника важливим є освоєння експресивних форм вираження емоцій, таких як міміка, жести, інтонація, пози та рухи. Як зазначає Ж.Кучеренко, ці виразні засоби не лише допомагають дитині краще усвідомити свої емоції, а й сприяють розвитку емпатії – здатності розуміти переживання інших. Дошкільники вже здатні диференціювати базові емоції, такі як радість, сум, страх чи гнів, хоча складні емоційні відтінки ще залишаються для них незрозумілими [25, с.81].

Уявлення дитини про емоції поступово збагачуються під впливом соціальної взаємодії та сюжетно-рольових ігор, адже саме в ігровій діяльності дитина починає освоювати нові моделі поведінки та вираження емоцій, що сприяє розвитку її емоційної зрілості [50, с.111].

Погоджуємось з думкою Т. Кириленко, що емоційне благополуччя дитини залежить від зовнішніх (сімейні стосунки, ставлення вихователів)

та внутрішніх (особистісні риси, емоційна стабільність) факторів. Позитивний емоційний фон, створений в оточенні дитини, сприяє її гармонійному психічному та емоційному розвитку. Навпаки, несприятливі умови – часті конфлікти у родині, недоброзичливе ставлення з боку дорослих або однолітків – можуть призводити до емоційних порушень, таких як тривожність, страхи або депресивні стани [23, с.127].

Дослідження О. Цигипало також свідчать про те, що емоційне неблагополуччя у дошкільному віці може проявлятися в різних формах поведінки: від імпульсивності та агресії до замкнутості та уникання соціальних контактів. Діти, які не отримують належної емоційної підтримки, часто стають вразливими до стресових ситуацій і можуть виявляти емоційні порушення у вигляді частих афективних реакцій, агресії або пасивної депресії [36, с.311].

Підсумовуючи всі вище дослідження, можемо стверджувати, що відсутність належної емоційної підтримки у ранньому віці може призводити до формування негативних емоційних станів, які впливають на подальший розвиток дитини. Зокрема, такі діти можуть демонструвати постійну тривожність, невпевненість у собі та страх перед новими соціальними взаємодіями.

Таким чином, ключовими моментами емоційного розвитку дитини дошкільного віку є:

1. Освоєння соціальних форм вираження емоцій.
2. Формування почуття обов'язку та відповідальності.
3. Збагачення змісту емоцій, формування вищих почуттів: моральних, естетичних та інтелектуальних.
4. Посилення стимулюючої ролі почуттів у поведінці дитини.
5. Розвиток здатності стримувати імпульсивні емоційні реакції.

Емоції є показником загального стану дитини та її емоційного благополуччя. Недостатня увага до емоційного розвитку може призвести до

порушень у формуванні особистості та виникнення емоційних розладів у дошкільному віці.

Ще одним важливим аспектом формування особистості дошкільника є гра. Саме через гру дитина освоює соціальні та моральні ролі, вчиться взаємодіяти з іншими дітьми та дорослими, а також вирішувати різноманітні конфліктні ситуації. Сюжетно-рольові ігри, наприклад, допомагають дитині випробовувати різні соціальні сценарії, симулювати взаємодію між людьми та навчатися вирішувати емоційні та соціальні проблеми. [19, с.17]

У грі дитина може виконувати різні соціальні ролі: бути лікарем, учителем, продавцем або супергероєм. Ці ролі допомагають дитині краще зрозуміти соціальні ролі, відповідальність та моральні принципи, які супроводжують ці ролі. Як зазначають психологи, гра є одним з найпотужніших інструментів для розвитку саморегуляції, комунікації та здатності вирішувати конфлікти мирним шляхом [26, с.80].

Гра є основною формою діяльності дошкільника, через яку відбувається не лише пізнання навколишнього світу, а й формування соціальних та особистісних якостей. Як вказують українські науковці, саме через гру діти вчаться взаємодіяти з однолітками, розвивають навички спілкування, вчаться вирішувати конфлікти та приймати соціально значущі рішення. Крім того, гра є важливим засобом для відпрацювання нових моделей поведінки, які дитина бачить у своєму оточенні або через медіа [37, с.81].

Сюжетно-рольові ігри допомагають дітям осмислити та виразити власні переживання, що сприяє розвитку емоційної компетентності. Важливим елементом є те, що дитина через гру часто моделює складні життєві ситуації, в яких вона може опрацьовувати нові емоційні стани, вчитися справлятися зі стресом або тривожністю. Наприклад, граючи роль героя або рятувальника, дитина вчиться проявляти сміливість та

відповідальність, що згодом впливає на її поведінку в реальному житті [1, с.172].

Важливу роль у розвитку дошкільника відіграють і візуальні стимули, серед яких особливе місце займають мультфільми та книги з ілюстраціями. Візуальні образи мають потужний вплив на формування уяви, розширення емоційного досвіду та пізнання світу. Мультфільми, зокрема, часто стають джерелом для моделювання поведінки та ідентифікації з персонажами. Діти сприймають мультфільми як наочний приклад того, як треба поводитися в тій чи іншій ситуації, що допомагає їм засвоювати соціальні норми та цінності. Особливо важливими є персонажі, які уособлюють позитивні якості, такі як доброта, дружелюбність або самопожертва [39, с.115].

Мультфільми також стимулюють розвиток емоційної сфери, оскільки вони дозволяють дитині переживати широкий спектр емоцій: від радості до смутку або співчуття. Як зазначає О.Кепканова, через вплив позитивних персонажів діти вчаться співпереживати іншим, а також формують уявлення про правильну поведінку у суспільстві. Це особливо важливо для розвитку соціальних навичок, таких як здатність до співпраці, відповідальність і емпатія [21, с.69].

Таким чином, гра та візуальні стимули мають вирішальне значення для формування особистісних якостей дошкільників. Вони не лише сприяють когнітивному розвитку, а й допомагають дитині опановувати емоційні реакції, розвивати соціальні компетенції та закладати основи моральних цінностей. У поєднанні з правильною підтримкою дорослих ці елементи формують основу для подальшого гармонійного розвитку особистості дитини.

Також важливою складовою формування особистості дітей є розвиток самосвідомості та почуття «Я сам». Формування Я-концепції в дошкільному віці є важливим етапом розвитку особистості, що відображає поступове усвідомлення дитиною своєї індивідуальності, самостійності та

ролі в соціумі. Б. Еріксон у своїй теорії психосоціального розвитку виділяє три стадії, які припадають на дошкільний вік. Перший етап охоплює період від народження до 18 місяців, коли закладаються базові основи особистісного розвитку через взаємодію з дорослими. Цей процес формує фундаментальне почуття довіри до світу та інших людей [25, с.81].

На другому етапі, у віці від 1,5 до 3-4 років, дитина починає усвідомлювати свою незалежність, але разом з цим стикається з викликами і критикою за свої дії. Це може призводити до сумнівів щодо власної компетентності, що формує основи почуття впевненості або невпевненості. Прагнення до самостійності («Я сам») стає ключовим механізмом розвитку, і якщо дорослі не підтримують це прагнення або навпаки пригнічують його, у дитини може розвинути почуття невпевненості, що вплине на її майбутню поведінку та взаємодію з оточенням [11, с.117].

Третій етап розвитку Я-концепції, який припадає приблизно на вік 4-5 років, характеризується активним формуванням уявлень про власну особистість та про те, якою дитина може стати у майбутньому. В цей час активно розвивається пізнавальна діяльність, допитливість і здатність до соціальних взаємодій. Діти починають відчувати впевненість у своїх силах, прагнуть експериментувати та розширювати соціальні зв'язки [27].

Я-концепція зміцнюється через розвиток рефлексії – здатність дитини аналізувати та оцінювати себе і свої дії з точки зору оточуючих. Цей процес вимагає участі дорослих, які повинні підтримувати дитину, допомагаючи їй розвивати позитивну самооцінку та уникати формування почуття вини за помилки. Здатність до рефлексії та адекватного самооцінювання закладає основи для розвитку впевненості у власних силах та відповідальності за свої вчинки та самостійності [29, с.83].

Незважаючи на зростаючу самостійність, дорослі залишаються ключовими фігурами у формуванні особистості дитини. Взаємодія з батьками, вихователями та іншими дорослими допомагає дитині

засвоювати моральні норми та соціальні ролі. Як підкреслює Р. Павелків, через взаємодію з дорослими дитина засвоює правила поведінки в суспільстві. Це включає навички співпраці, емпатії, відповідальності та комунікації [33, с.311].

Модель поведінки дорослих, їхні манери, спосіб спілкування та взаємодії між собою стають для дитини прикладом для наслідування. Діти підсвідомо копіюють поведінкові моделі, які спостерігають у батьків або інших важливих фігур. Наприклад, якщо дитина бачить, що батьки ввічливі, дбають про інших і демонструють співпереживання, вона також починає переймати ці соціальні та моральні цінності [30, с.221].

Однак вплив дорослих не обмежується лише їхньою безпосередньою присутністю. Діти також знайомляться зі світом дорослих через різні види медіа, такі як книги, казки, фільми та мультфільми. Саме ці медіа є потужними інструментами формування моральних та соціальних орієнтирів, а також відіграють важливу роль у процесі ідентифікації дитини.

Моральний розвиток дитини дошкільного віку є ще одним важливим аспектом формування її особистості. Через взаємодію з дорослими та медіа дитина поступово засвоює основні моральні категорії: добро і зло, справедливість, чесність, співчуття. Дитина починає усвідомлювати значення своїх дій не тільки для себе, але й для оточуючих. Вона вчиться оцінювати свої вчинки з точки зору соціальних норм, що сприяє розвитку моральної свідомості.

Соціальна адаптація, у свою чергу, полягає в тому, що дитина освоює правила поведінки в суспільстві. Це включає вміння працювати в групі, комунікувати з однолітками, вирішувати конфлікти та враховувати потреби інших. Через стосунки з дорослими та однолітками дитина розвиває навички соціальної адаптації, що є основою для її успішної інтеграції у шкільне середовище.

Розвиток особистості дітей дошкільного віку є багатограним процесом, що охоплює емоційний, когнітивний, моральний та соціальний аспекти. У цей період діти формують основи свого «Я», усвідомлюють свою індивідуальність та взаємодію з навколишнім світом. Провідним видом діяльності є гра, яка сприяє освоєнню соціальних ролей, розвитку комунікативних та емоційних навичок, а також формуванню моральних орієнтирів.

Ключову роль у цьому процесі відіграють дорослі, які створюють сприятливе середовище для розвитку, надають емоційну підтримку та стають прикладом для наслідування. Разом із тим, мультфільми та інші медіа мають значний вплив на формування ціннісних орієнтирів і поведінкових моделей дитини. Саме через взаємодію з оточенням та культурними продуктами дитина засвоює моральні норми, розвиває когнітивні здібності та соціальні навички, які формують основу її майбутньої особистості.

1.2. Медіа-вплив на дітей дошкільного віку

Медіа, зокрема мультфільми, є одним з ключових факторів, що впливають на формування уявлень дитини про світ і її місце в ньому. У дошкільному віці мультфільми є не лише засобом розваги, але й потужним інструментом формування особистості та соціалізації. Мультфільми впливають на розвиток ціннісних орієнтирів, моделі соціальної поведінки та формування уявлень про моральні категорії.

Історія світової мультиплікації бере свій початок у другій половині XIX століття. Сьогодні засоби масової інформації майже повністю замінили традиційні іграшки для дітей. Мультфільми перетворилися не тільки на засіб розваги, але й стали одним з інструментів виховання та формування світогляду, смаків і поглядів дитини. Мультфільми для дітей дошкільного

віку відіграють важливу роль у їхньому вихованні, адже вони мають певний зміст, який значною мірою впливає на світогляд дитини.

Однак, як показує практика, науковці та педагоги недостатньо приділяють уваги дослідженню та використанню мультфільмів у процесі морального виховання дітей. Ця проблема ускладнюється недостатньою підготовленістю педагогів та психологів до використання можливостей мультфільмів у вихованні моральної поведінки дошкільників. Персонажі мультфільмів можуть виступати потужними трансляторами моральних цінностей, а сам мультфільм може стати важливим інструментом у вихованні дітей дошкільного віку.

Вітчизняні педагоги та психологи підкреслюють важливість формування моральних якостей у дітей протягом всього їхнього виховного процесу. Вони стверджують, що цей процес має починатися в дошкільному віці і продовжуватися в загальноосвітніх навчальних закладах [10, с.109].

У цьому віці діти часто сприймають інформацію через образи та дії персонажів мультфільмів, що створює потужний емоційний зв'язок між дитиною і героєм. Якщо позитивні герої демонструють морально правильну поведінку, це сприяє формуванню позитивних цінностей у дитини, таких як співчуття, справедливість, доброта. Однак мультфільми можуть мати і негативний вплив, якщо в них просуваються амбівалентні або антисоціальні моделі поведінки.

Згідно з численними науковими дослідженнями більшість сучасних мультфільмів, особливо тих, що створені з комерційною метою, можуть призводити до формування у дітей агресивних або егоїстичних моделей поведінки. Вони часто зображують героїв, які діють без обмежень або зневажають традиційні моральні цінності, такі як повага до старших, важливість дружби та допомоги іншим [8, с.37].

Як зазначають наукові дослідження, деякі мультфільми можуть підвищувати рівень тривожності у дітей, сприяти агресивній поведінці або

непокорі по відношенню до дорослих. У цьому контексті важливо розуміти, що діти дошкільного віку сприймають інформацію безпосередньо і некритично, копіюючи побачене. Якщо дитина регулярно бачить агресивну поведінку героїв, це може призводити до формування у неї агресивних реакцій у власному соціальному житті [22, с.30].

Науковець О. Дорошевіч вважає, що у сучасному світі мультфільми є не просто розвагою, а справжнім виховним засобом. Мультиплікація як мистецький жанр здатна виконувати такі виховні завдання: формування світогляду, моральне виховання, естетичне виховання, трудове виховання. Вона наголошує, що добре зняті мультфільми, які реалістично відображають життя, допомагають дітям формувати цілісний світогляд. Мультфільми можуть ненав'язливо передати моральні настанови, такі як любов, дружба, чесність, працелюбність, які знаходять відгук у серці дитини [17, с.38].

Проте сучасна мультиплікація також може негативно впливати на дитячу психіку. Вона часто деформує уявлення про світ і закладає в свідомість дітей соціально неприйнятні цінності. О. Вакуленко відзначає, що діти сприймають більшість інформації у вигляді образів, з яких вони формують власну картину світу [8, с.36]

Водночас Л. Масол зазначає, що багато сучасних мультфільмів, особливо зарубіжного виробництва, зображають сцени агресії та насильства, що призводить до формування у дітей неправильних уявлень про добро і зло, культивує егоїзм, вульгарність і негативне ставлення до інших людей [31, с.37].

Зважаючи на це, мультфільми можуть бути як важливим виховним інструментом, так і небезпечним джерелом деформації моральних цінностей. Тому батьки та педагоги повинні ретельно відбирати мультфільми для перегляду, аби уникнути негативного впливу на дітей і

використовувати мультфільми як засіб виховання позитивних моральних якостей.

Мультфільми приваблюють дітей через свою яскравість, видовищність, простоту та доступність. Вони близькі до казок і гри за своїми виховними та розвивальними можливостями. Персонажі демонструють різні способи взаємодії зі світом, формують у дітей базові уявлення про добро і зло, позитивну і негативну поведінку. Дитина, порівнюючи себе з улюбленими героями, вчиться долати власні страхи, долати труднощі та ставитися з повагою до інших. Сюжети мультфільмів сприяють розвитку мислення, уяви та формуванню світогляду. Таким чином, мультфільм може бути ефективним інструментом виховання.

Однак, деякі сучасні мультфільми, створені без урахування психологічних та педагогічних аспектів, можуть бути небезпечними для дітей. Підсумовуючи, ми визначили кілька характеристик "шкідливих" мультфільмів, від яких слід захищати дітей:

А) Якщо головні герої агресивні та завдають шкоди іншим персонажам, це може спонукати дитину до жорстокості та агресії у реальному житті.

Б) Якщо суспільні норми і правила ігноруються і не караються, це може викликати у дитини уявлення про допустимість неправильної поведінки.

В) Небезпечні для життя дії персонажів можуть спонукати дітей до небезпечної поведінки в реальному житті, що може призвести до травм.

Г) Нестандартні гендерні ролі та зображення можуть викликати плутанину у статевій ідентифікації дитини, що особливо небезпечно у віці 6 років, коли цей процес активно відбувається.

Д) Якщо в мультфільмі показані сцени знущання над людьми, тваринами або рослинами, це може призвести до цинізму та байдужості у дітей [14, с.58].

Діти також можуть почати ототожнювати себе з персонажами, які мають непривабливу зовнішність, що негативно впливатиме на їхню самооцінку.

На думку В. Ромек, зовнішність персонажів важлива для дітей, оскільки позитивні герої повинні бути симпатичними, а негативні – навпаки. Коли усі персонажі виглядають однаково непривабливо, дитині важко розрізнати їхні моральні якості [44, с.12].

Під час перегляду мультфільмів у дітей формуються навички емпатії до ситуацій, показаних на екрані. Це сприяє як ідентифікації почуттів, які діти бачать у героїв, так і самоідентифікації. Таким чином, діти починають усвідомлювати власні переживання, узагальнюють їх і змінюють свою поведінку відповідно до побаченого. Це слід враховувати під час формування соціальних установок старших дошкільників, які оцінюють різні соціальні об'єкти (дружба, сім'я, праця) через призму власної системи цінностей, на яку впливають як найближче соціальне оточення, так і розвиток рефлексії. В основі поведінкових регуляторів дошкільника лежать вже сформовані соціальні установки. Виховний вплив на ці установки включає кілька стадій: привернення уваги, викликання інтересу, надання нової інформації і переконання, що включає в себе вказівки на практичні дії, пов'язані з цими установками [43, с.37].

Якщо мультфільми пропонують героїв, які діють за позитивними моральними принципами, це допомагає дітям засвоювати соціально прийнятні норми поведінки та розвивати моральні якості. Проте якщо мультфільми показують персонажів, які діють агресивно або амбівалентно, це може вплинути на здатність дитини розрізнати добро і зло, оцінювати власні вчинки з точки зору етичних норм.

Моральна амбівалентність персонажів, яких дитина бачить у сучасних мультфільмах, може стати проблемою, оскільки у дошкільному віці дітям властива некритична імітація. Тому важливо, щоб мультфільми, які діти

переглядають, пропонували чітко окреслені моральні моделі, що сприяють формуванню стійких моральних переконань. В іншому випадку, дитина може заплутатися в розумінні того, які моделі поведінки є прийнятними, а які — ні [38, с.8].

Отже, сучасні технології маніпуляції свідомістю найбільше впливають саме на дітей, оскільки вони є найвразливішими споживачами інформації. Діти пасивно сприймають телепрограми і мультфільми, не маючи можливості критично їх оцінити. Тому важливо звертати увагу на зміст мультфільмів, які переглядають діти, адже багато з них можуть негативно впливати на їхнє психічне та моральне здоров'я.

1.3. Психологічні механізми впливу мультфільмів на дітей

Мультфільми, будучи важливим компонентом сучасної культури та медіа, мають значний вплив на психіку дітей дошкільного віку. Діти в цьому віці активно сприймають інформацію з навколишнього світу, і мультфільми є одним із ключових джерел не тільки розваг, але й навчання, формування цінностей та моделювання соціальних взаємодій. Вплив мультфільмів на дітей відбувається через низку психологічних механізмів, які залежать від вікових особливостей когнітивного та емоційного розвитку.

1. Механізм ідентифікації.

Механізм ідентифікації є ключовим елементом впливу мультфільмів на дітей дошкільного віку. Ідентифікація передбачає процес, у якому дитина ототожнює себе з певним персонажем мультфільму, наслідує його поведінку, цінності та дії. Цей механізм діє на рівні емоційного залучення: чим сильніше дитина переживає за героя і співчуває йому, тим більша ймовірність, що вона прагнучиме його наслідувати.

Позитивний вплив ідентифікації

Ідентифікація з позитивними персонажами, які демонструють доброту, чесність, співчуття, сміливість чи відповідальність, сприяє формуванню у дитини цих якостей. Наприклад, популярні мультфільми, як-от «Щенячий патруль», стимулюють дітей до наслідування героїв, які співпрацюють у команді, допомагають один одному та долають труднощі. Герої таких мультфільмів виступають позитивними моделями, на яких діти будують власну поведінку.

Українські дослідники підкреслюють, що ідентифікація з персонажами є важливим чинником формування морально-етичних цінностей у дітей, адже герої з чітко визначеними позитивними рисами стають не лише джерелом наслідування, а й допомагають дітям розвивати навички вирішення конфліктів і співчуття.

Негативний вплив ідентифікації

Небезпека цього механізму полягає в тому, що діти можуть ідентифікуватися з персонажами, які демонструють деструктивну або аморальну поведінку. Наприклад, герої мультфільмів, як-от Маша з «Маша і Ведмідь», чи Губка Боб із «Губка Боб квадратні штани», часто зображуються як комічні персонажі, чия поведінка не завжди відповідає соціальним нормам. Діти можуть переймати такі моделі, наслідуючи агресивність, непослух або безвідповідальність.

Зарубіжні дослідження також підтверджують цей ефект. Так, роботи американських учених А. Бандури, який розробив теорію соціального навчання, показують, що діти найчастіше наслідують тих героїв, які винагороджуються за свою поведінку, навіть якщо вона є агресивною чи деструктивною. У контексті мультфільмів це означає, що персонажі, які отримують схвалення за неправильні дії, можуть стати прикладом для дітей [57, с.578].

Вікові особливості ідентифікації

Дошкільний вік є особливим періодом у розвитку дитини, коли механізми критичного мислення ще недостатньо сформовані. Це робить дітей вразливими до впливу мультфільмів. Як зазначає О. Кепканова, ідентифікація часто відбувається на емоційному рівні: дитина підсвідомо прагне бути схожою на героя, який здається їй привабливим, навіть якщо його поведінка суперечить соціальним нормам [21, с.68].

Профілактика негативного впливу

Щоб уникнути негативного впливу механізму ідентифікації, важливо контролювати контент, який переглядають діти. Батьки та педагоги повинні активно обговорювати з дітьми поведінку героїв, пояснювати моральні уроки і допомагати дитині розпізнавати як позитивні, так і негативні риси персонажів.

Резюмуючи, механізм ідентифікації є двосічним інструментом, який залежно від якості контенту може сприяти формуванню як позитивних, так і негативних рис у дітей. Активна участь дорослих у перегляді мультфільмів допомагає спрямувати цей процес у позитивне русло, сприяючи гармонійному розвитку дитини.

2. Механізм навчання через спостереження (моделювання).

Механізм навчання через спостереження, відомий також як соціальне навчання, ґрунтується на здатності дітей засвоювати поведінкові моделі, спостерігаючи за іншими. Альберт Бандура, який розробив теорію соціального навчання, наголошував, що діти не лише копіюють поведінку, але й активно аналізують її результати. Якщо персонаж у мультфільмі отримує винагороду за свої дії, діти сприймають ці дії як прийнятні й бажані [56].

Цей механізм особливо важливий у дошкільному віці, коли діти знаходяться в активному пошуку моделей для наслідування. Вони спостерігають за героями мультфільмів, звертаючи увагу на їхню поведінку, емоційні реакції та спосіб взаємодії з оточенням. Персонажі

стають своєрідними "вчителями", демонструючи дітям, як поводитися в різних ситуаціях.

Проте не всі моделі є позитивними. Якщо герої демонструють агресію, хитрість або байдужість до інших, діти можуть засвоїти ці поведінкові моделі як норму. Це підтверджують дослідження, проведені А.Бандурою а також сучасними психологами. Вони виявили, що чим частіше дитина спостерігає за агресивною поведінкою, тим вищий ризик того, що вона почне наслідувати її [57].

З іншого боку, позитивні моделі поведінки, такі як співпраця, емпатія або наполегливість, формують у дітей соціальні та моральні навички. Наприклад, якщо персонажі допомагають один одному або розв'язують конфлікти мирним шляхом, це сприяє розвитку у дітей відповідних соціальних умінь і моральних цінностей.

3. Механізм емоційної активації.

Емоційна активація є ключовим механізмом впливу мультфільмів, адже емоції відіграють важливу роль у навчанні та запам'ятовуванні. Сцени, які викликають сильні почуття, наприклад радість, співчуття, страх або тривогу, залишають глибокий слід у дитячій свідомості. Емоції не лише підсилюють увагу дитини до сюжету, але й сприяють засвоєнню поведінкових моделей і соціальних норм.

Позитивні емоційні реакції, такі як радість і захоплення, стимулюють дітей наслідувати поведінку героїв, які демонструють морально правильні вчинки. Наприклад, якщо персонажі допомагають один одному або радіють своїм досягненням, це формує позитивне емоційне підґрунтя для засвоєння подібної поведінки.

Проте надмірна драматизація чи агресія у мультфільмах можуть викликати негативні емоційні стани у дітей, наприклад тривожність або страхи. Дослідження багатьох науковців підтверджують, що повторення

сцен насильства або драматичних моментів посилює негативний емоційний вплив на дітей [47, с.42].

Емоційна активація також впливає на формування довготривалої пам'яті. Діти краще запам'ятовують сцени, які викликали сильні емоції. Це підкреслює важливість добору мультфільмів із позитивними сюжетами, які не лише розважають, але й навчають дітей моральним цінностям.

4. Механізм умовного підкріплення.

Механізм умовного підкріплення є ключовим у формуванні поведінкових моделей дитини через перегляд мультфільмів. Умовне підкріплення ґрунтується на спостереженні дитиною за наслідками певних дій персонажів. Якщо персонажі отримують винагороду або визнання за свої вчинки, це формує в дитини уявлення про те, які моделі поведінки є прийнятними та бажаними.

Наприклад, у мультфільмах, де герої проявляють чесність, співчуття чи допомагають друзям і отримують за це позитивний результат, дитина засвоює, що така поведінка має цінність. У таких випадках мультфільми відіграють роль у закріпленні моральних норм, таких як доброта, співпраця, взаємодопомога та емпатія.

Однак цей механізм може мати й негативний вплив. У деяких мультфільмах показано, як герої досягають успіху за допомогою обману, хитрощів чи навіть агресії, причому така поведінка залишається без покарання або навіть винагороджується. Це може сприяти формуванню у дітей хибних уявлень про допустимість негативних моделей поведінки, зокрема, що маніпуляція чи порушення соціальних норм можуть бути ефективними засобами досягнення цілей.

Особливо чутливими до умовного підкріплення є діти дошкільного віку, оскільки вони перебувають на етапі активного засвоєння соціальних норм і не завжди здатні критично оцінювати контент. Вони схильні

сприймати побачене буквально і наслідувати поведінку героїв, які здаються їм привабливими.

5. Механізм формування стереотипів.

Механізм формування стереотипів є важливим аспектом впливу мультфільмів на свідомість дітей, особливо в дошкільному віці, коли діти активно засвоюють інформацію про навколишній світ. Мультфільми часто використовують спрощені образи, щоб зробити сюжет доступним і зрозумілим для дітей. Наприклад, персонажі можуть бути представлені як виключно добрі або виключно злі, що дозволяє дитині легше засвоїти базові моральні категорії.

Однак, таке спрощення може мати й негативний ефект, формуючи у дітей стереотипні уявлення про соціальні ролі, гендер, національність чи професійні функції. Наприклад, якщо мультфільми зображають чоловіків як сильних і хоробрих героїв, а жінок як слабких, пасивних або лише дбайливих, це може закріпити в уявленні дитини гендерні стереотипи, які обмежують їхнє сприйняття можливостей для чоловіків і жінок у реальному житті.

Соціальні стереотипи також можуть бути підсилені через зображення персонажів певних професій або соціального статусу. Наприклад, представники певних професій можуть бути показані лише як "допоміжні" герої, що формує у дітей обмежене сприйняття ролі цих професій у суспільстві. Також у деяких мультфільмах можна побачити етнічні чи культурні стереотипи, коли герої різних національностей зображуються з перебільшеними рисами або з акцентом на специфічних традиціях, що може сприяти формуванню упереджень у дітей.

Ще одним проявом механізму формування стереотипів є чіткий поділ персонажів на "хороших" і "поганих", без врахування складності реального людського характеру. Це може закріплювати у дітей уявлення про те, що

люди є або виключно добрими, або виключно злими, і не залишає простору для розуміння нюансів чи розвитку критичного мислення.

Для мінімізації негативного впливу механізму формування стереотипів важливо, щоб дорослі обговорювали з дітьми сюжети мультфільмів, акцентуючи увагу на багатогранності особистостей і різноманітності соціальних ролей. Батькам і педагогам слід також звертати увагу на контент, який переглядають діти, обираючи мультфільми, що представляють різноманітність у гендерних, професійних, етнічних і соціальних аспектах. Це допоможе уникнути формування вузьких стереотипних уявлень і сприятиме розширенню світогляду дітей.

6. Механізм когнітивного розвитку.

Мультфільми відіграють значну роль у когнітивному розвитку дітей дошкільного віку. Вони сприяють формуванню таких важливих навичок, як уява, мислення, мовлення, увага та здатність вирішувати проблеми. Завдяки сприйняттю сюжетів і взаємодії персонажів, діти вчаться аналізувати причинно-наслідкові зв'язки, прогнозувати події та розуміти логіку дій героїв.

Наприклад, мультфільми з послідовними сюжетами, де чітко показано, як дії героїв призводять до певних результатів, допомагають дітям розвивати логічне мислення. Вони вчаться оцінювати ситуації, визначати причини проблем і шукати способи їх вирішення. Сюжети з елементами загадок чи завдань стимулюють дітей до активного мислення та підвищують їхню здатність до концентрації уваги.

Мультфільми також мають важливий вплив на розвиток мовлення. Через часте повторення фраз героїв, вивчення нових слів і засвоєння граматичних конструкцій діти збагачують свій словниковий запас. Особливо корисними в цьому сенсі є освітні мультфільми, які інтегрують у свої сюжети навчальні елементи, наприклад, ознайомлення з літерами, цифрами чи основами іноземної мови.

Крім того, мультфільми сприяють розвитку уяви. Яскраві персонажі, казкові світи та захопливі пригоди надихають дітей створювати власні історії, ігри чи малюнки, базуючись на побаченому. Це стимулює творче мислення та сприяє розвитку креативності.

Однак, поряд із позитивними ефектами, надмірне споживання мультфільмів може мати і негативний вплив на когнітивний розвиток. Дитина, яка проводить багато часу за переглядом мультфільмів, може стати менш схильною до створення власних образів і рішень, віддаючи перевагу готовим шаблонам, які пропонують мультфільми. Це може обмежувати її здатність до самостійного мислення та гальмувати розвиток креативності.

Крім того, мультфільми з надмірно динамічними сюжетами, хаотичною зміною кадрів або великою кількістю емоційних подразників можуть викликати перенасичення інформацією. Це знижує здатність дитини концентрувати увагу на одній діяльності та може призводити до труднощів із засвоєнням інформації в інших контекстах, наприклад, у навчанні.

Для забезпечення позитивного впливу мультфільмів на когнітивний розвиток дитини дорослим необхідно обирати контент, що сприяє розвитку мислення, мовлення та уяви. Освітні мультфільми з чіткими сюжетами та моральними уроками є найкращим вибором для дітей дошкільного віку. Важливо також забезпечити баланс між переглядом мультфільмів і іншими видами діяльності, такими як ігри, читання чи творчі завдання, які сприяють гармонійному розвитку дитини.

Мультфільми є потужним інструментом впливу на розвиток особистості дітей дошкільного віку, що реалізується через низку психологічних механізмів. Механізм ідентифікації сприяє наслідуванню дітьми поведінки улюблених персонажів, формуючи їхні цінності та соціальні навички. Завдяки навчанню через спостереження діти засвоюють моделі взаємодії та поведінки, що підсилює їхню здатність до співпраці та

вирішення проблем. Емоційна активація викликає у дітей сильні переживання, які стимулюють їхнє емоційне та соціальне розуміння.

Механізм умовного підкріплення допомагає дітям усвідомити наслідки певних вчинків, зміцнюючи моральні уявлення. Формування стереотипів через мультфільми може як спрощувати для дитини розуміння світу, так і обмежувати їхнє бачення ролей і можливостей. Нарешті, когнітивний розвиток стимулюється через аналіз сюжетів, логіку дій героїв та розширення уяви.

Усі ці механізми підкреслюють важливість ретельного добору контенту для дітей. Мультфільми можуть стати потужним ресурсом розвитку лише за умови активної участі дорослих у процесі їх перегляду та обговорення, що забезпечує збалансований вплив на моральний, соціальний та інтелектуальний розвиток дитини.

Висновки до розділу 1

Дошкільний вік – це ключовий період формування особистості, коли інтенсивно розвиваються емоційна, соціальна, когнітивна та моральна сфери. У цей час діти засвоюють базові соціальні норми, цінності та моделі поведінки, що визначають їхній подальший розвиток. Значний вплив на дітей у цьому віці мають мультфільми, які, завдяки своїй доступності та яскравості, виступають ефективним засобом соціалізації та навчання.

Вплив мультфільмів реалізується через низку психологічних механізмів. Ідентифікація допомагає дітям наслідувати поведінку улюблених персонажів, навчання через спостереження дозволяє засвоювати моделі взаємодії, а емоційна активація посилює їхній вплив через сильні переживання. Умове підкріплення формує уявлення про наслідки вчинків, а формування стереотипів спрощує сприйняття, але може

обмежувати уявлення дітей про світ. Мультфільми також сприяють когнітивному розвитку, розвиваючи мислення, мовлення та уяву.

Однак негативний вплив, такий як пропагування агресії, амбівалентність моральних моделей чи негативні стереотипи, можливий у разі перегляду невідповідного контенту. Тому важливо, щоб дорослі контролювали перегляд мультфільмів, аналізували їхній зміст і допомагали дітям осмислювати моральні уроки. Таким чином, мультфільми можуть стати не лише джерелом розваг, а й потужним інструментом виховання та розвитку дитини.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МУЛЬТФІЛЬМІВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Емпіричне дослідження впливу мультфільмів на формування особистості дошкільників

Сучасні мультфільми є невід'ємною частиною дитячого життя, впливаючи на їхній емоційний стан, поведінку та розвиток особистості. Вони формують уявлення дітей про світ, соціальні взаємини та моделі поведінки. Однак важливо розуміти, що такий вплив може бути як позитивним, так і негативним. Для вивчення цього впливу ми провели дослідження у закладі дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу №35 «Веснянка» Чернівецької міської ради серед 20 дітей старшого дошкільного віку, 20 батьків та 10 вихователів.

Для дослідження було розроблено три анкети, кожна з яких мала на меті отримати дані з різних точок зору, це зокрема: анкета для батьків — для визначення частоти перегляду мультфільмів, вподобань дітей та впливу на їхню поведінку вдома (див.дод.А).

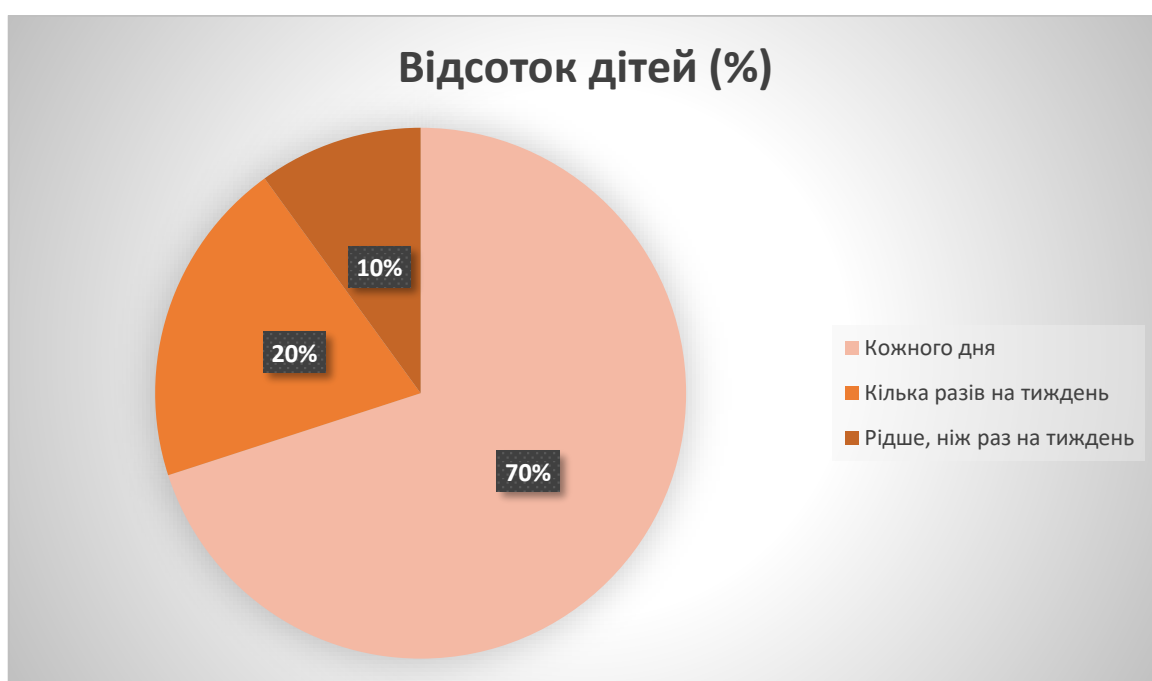
Анкета для вихователів — для аналізу змін у соціальній взаємодії, ігровій діяльності та мовленні дітей у колективі (див.дод.Б).

Анкета для дітей — для вивчення улюблених мультфільмів, їхніх емоційних реакцій на сюжети та впливу мультфільмів на їхню гру (див.дод.В).

Крім того, ми запропонували дітям додатковий метод діагностики — малювання улюблених персонажів мультфільмів. Цей метод дозволив оцінити, які герої найбільше привертають увагу дітей, які елементи їхнього образу діти запам'ятовують і відтворюють, а також виявити приховані емоційні реакції.

Анкетування батьків старших дошкільників (20 осіб) було проведене для визначення впливу сучасних мультфільмів на формування особистості, емоційний стан, поведінку та ігрову діяльність дітей. Учасниками дослідження стали 20 сімей, у яких виховуються діти віком 6–7 років. Серед них було 11 хлопчиків (55%) і 9 дівчаток (45%). Усі діти регулярно дивляться мультфільми, що стало звичним явищем у сучасному суспільстві.

На запитання «Як часто діти переглядають мультфільми?» батьки відповіли наступним чином, результати представлено на рисунку.

Рис. 2.1. Частота перегляду мультфільмів

За результатами опитування, більшість дітей переглядають мультфільми щоденно, зокрема:

Кожного дня – 14 дітей (70%), батьки пояснюють це тим, що перегляд мультфільмів є звичним способом дозвілля, особливо у вечірній час або під час відпочинку.

Кілька разів на тиждень – 4 дітей (20%), у таких сім'ях мультфільми зазвичай використовуються як додатковий спосіб розваги.

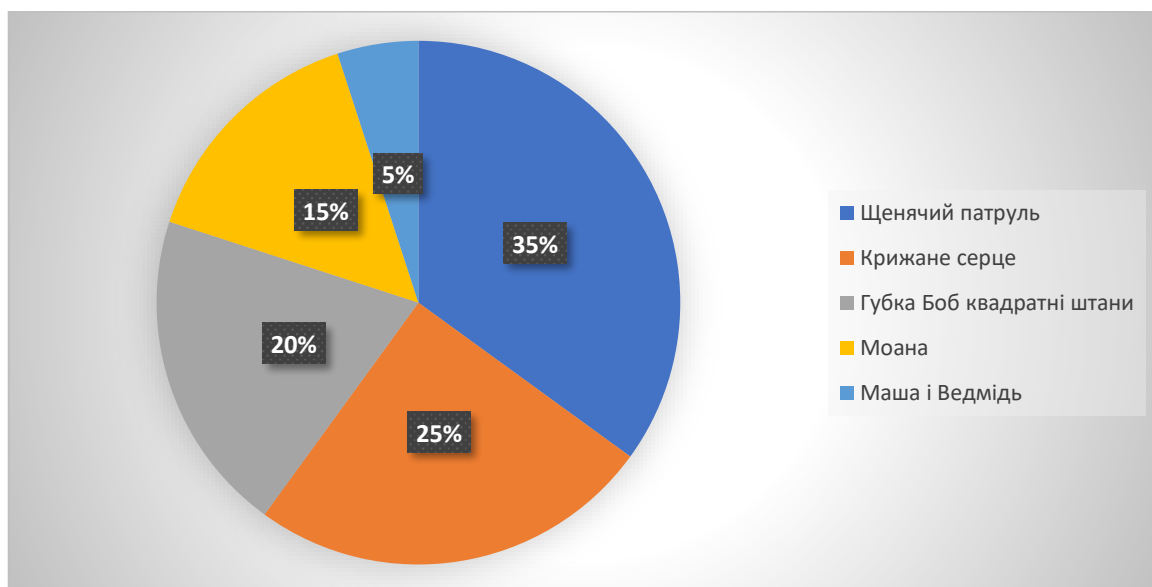
Рідше, ніж раз на тиждень – 2 дітей (10%), батьки вказують, що мультфільми стають радше заохоченням або нагородою для дитини.

Багато батьків зазначають, що ситуація в Україні, зокрема періоди повітряних тривог або відсутність регулярного доступу до дитячих садків, вплинули на частоту перегляду мультфільмів. Це стало одним із методів зайняти дитину у безпечному середовищі.

На запитання «Які пристрої діти використовують для перегляду мультфільмів?» батьки відповіли наступним чином.

Діти найчастіше дивляться мультфільми на комп'ютерах або ноутбуках (40%), тоді як 30% обирають телевізор та 30% – смартфони чи планшети. Переважно мультфільми переглядаються через платформи YouTube або Netflix. Це вказує на доступність мультфільмів та їхню адаптацію до цифрових пристроїв.

Аналізуючи улюблених мультфільмів серед дошкільників ми отримали такі результати, які представлено на рисунку.

Рис. 2.2. Улюблені мультфільми дітей на думку батьків

За даними діаграми «Щенячий патруль» переглядають 7 дітей (35%). Улюблений він для дітей за сюжет про командну роботу, допомогу іншим та вирішення проблем.

«Крижане серце» – 5 дітей (25%), популярний серед дівчаток завдяки яскравим персонажам і музичним номерам.

«Губка Боб квадратні штани» – 4 дітей (20%), вибір дітей через гумористичний сюжет і веселі персонажі.

«Моана» – 3 дітей (15%), захоплює дітей пригодницьким сюжетом і темою самопізнання.

«Маша і Ведмідь» – 1 дитина (5%), обирається за простоту сюжету та кумедні ситуації.

Щодо аналізу впливу мультфільмів на поведінку дітей, батьки відповіли наступним чином, що представлено на рисунку 3.

Рис. 2.3. Аналіз впливу мультфільмів на поведінку

Аналізуючи результати опитування щодо змін у поведінці після перегляду мультфільмів 80% батьків (16 осіб) зазначили, що помічають зміни, серед яких, основними на їхню думку є:

Підвищена емоційність (8 дітей, 40%) – діти стають більш чутливими, яскраво виражають свої почуття, зокрема радість, захоплення або смуток.

Агресивність або дратівливість (5 дітей, 25%) – дітей може виникати схильність до наслідування агресивних героїв чи копіювання небажаних моделей поведінки.

Повторення дій персонажів (3 дітей, 15%) – діти намагаються копіювати поведінку героїв, що не завжди позитивно впливає на їхню соціальну взаємодію.

20% батьків (4 особи) зазначили, що не спостерігали змін у поведінці дитини після перегляду мультфільмів. Однак це може бути пов'язано з недостатньою увагою до деталей у поведінці дітей.

На запитання щодо взаємозв'язку між ігровою діяльністю та мультфільмами, ми отримали такі відповіді, які представлено на рис.4

Рис. 2.4. Аналіз відповідей щодо взаємозв'язку між ігровою діяльністю та мультфільмами

За результатами опитування 75% дітей (15 осіб) включають елементи мультфільмів у свої ігри. Найчастіше це виражається у відтворенні ролей героїв, використанні ключових фраз та спробах повторити дії персонажів. За спостереженнями батьків діти після перегляду «Щенячого патруля» імітують дії рятувальників, організовуючи командні ігри. Дівчатка після «Крижаного серця» грають ролі Елзи чи Анни, створюючи імпровізовані сценки. 20% дітей (4 особи) рідше грають у героїв мультфільмів, використовуючи окремі елементи, такі як костюми чи іграшки. Лише 5% дітей (1 дитина) не виявляють інтересу до відтворення мультфільмів у своїх іграх.

Батьки зазначають, що мультфільми не тільки розвивають уяву, а й сприяють формуванню соціальних навичок через рольові ігри. Наприклад, завдяки командним сюжетам «Щенячого патруля» діти вчаться співпраці та допомогти іншим.

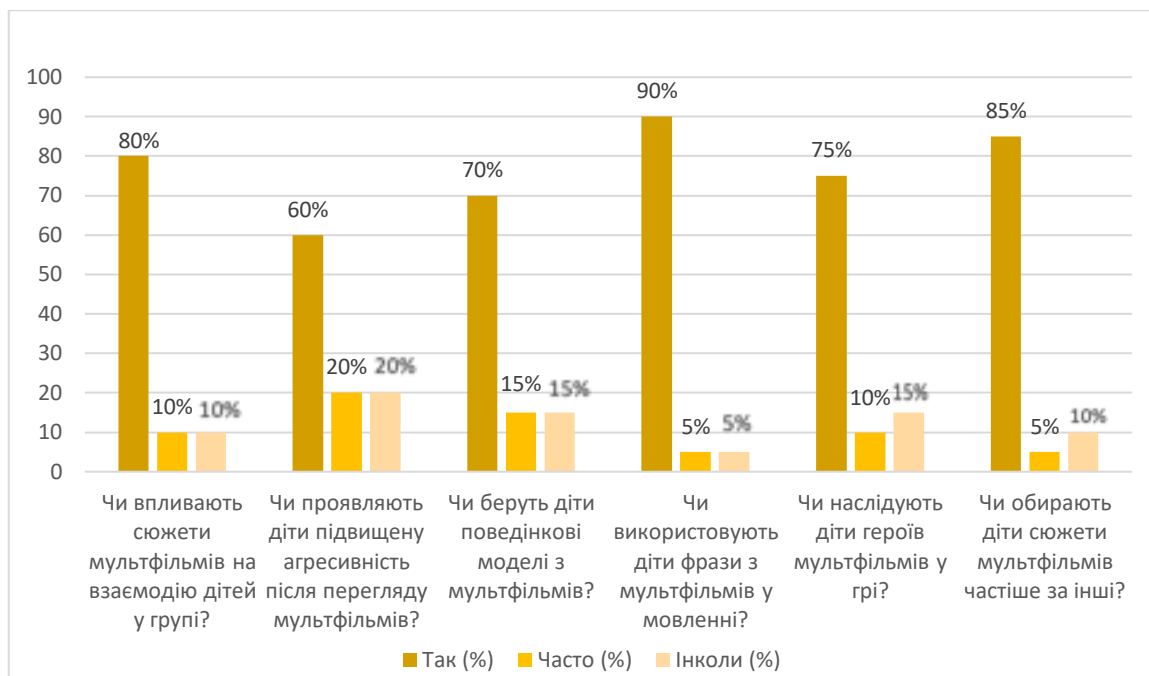
Результати анкетування показують, що сучасні мультфільми значно впливають на розвиток дошкільників. Вони не лише стають джерелом розваг, а й впливають на емоційний стан, мовленнєвий розвиток та ігрову активність дітей. Найчастіше діти обирають мультфільми з позитивними сюжетами та яскравими персонажами, які сприяють формуванню навичок співпраці та дружби.

Однак батьки повинні звертати увагу на зміни в поведінці дитини після перегляду мультфільмів, контролювати їхній зміст і частоту перегляду. Регулярне обговорення мультфільмів допоможе формувати критичне мислення у дітей та зменшити вплив небажаних моделей поведінки.

Також ми провели анкетування серед вихователів закладів дошкільної освіти для виявлення змін у поведінці дитини, а також у емоційному, когнітивному та соціальному розвитку.

У дослідженні взяли участь 10 педагогів, які відповіли на низку питань, що стосувалися впливу мультфільмів на формування особистості дітей

старшого дошкільного віку. Нижче наведено аналіз відповідей за кожним із питань.

Рис. 2.5. Результати анкетування вихователів щодо впливу на мультфільмів на особистість дітей старшого дошкільного віку

На запитання як сюжети мультфільмів впливають на взаємодію дітей у групі?

Шість педагогів (60%) зазначили, що сюжети мультфільмів активно впливають на взаємодію дітей. Діти часто відтворюють взаємодії персонажів у спілкуванні між собою. Наприклад, сюжети мультфільму «Щенячий патруль» сприяють розвитку командної роботи, тоді як «Маша і Ведмідь» іноді провокує суперечки через маніпулятивну поведінку Маші.

Троє вихователів (30%) відповіли, що вплив мультфільмів є помірним: діти частково наслідують поведінку героїв, але не завжди це переноситься на ігрову чи соціальну діяльність. Один педагог (10%) зазначив, що не спостерігає суттєвого впливу мультфільмів на взаємодію дітей у групі.

На запитання чи помічали ви підвищену агресивність або емоційну нестабільність у дітей після обговорення мультфільмів?

Чотири вихователі (40%) підтвердили, що певні мультфільми, такі як «Маша і Ведмідь» або «Губка Боб», можуть провокувати агресивну чи дратівливу поведінку. За їхніми спостереженнями, після перегляду діти стають більш збудженими, проявляють агресію або маніпулюють іншими, наслідуючи поведінку героїв.

П'ять педагогів (50%) відповіли, що такі прояви зустрічаються рідко і залежать від індивідуальних особливостей дитини та контексту мультфільму. Один вихователь (10%) зазначив, що не спостерігав змін у поведінці після обговорення мультфільмів.

На запитання *«Чи беруть діти поведінкові моделі з мультфільмів? Якщо так, то які саме?»* педагоги дали такі відповіді.

Сім педагогів (70%) вважають, що діти активно наслідують поведінку героїв мультфільмів. Найчастіше це стосується позитивних моделей, таких як допомога іншим («Щенячий патруль») або сміливість («Моана»). Водночас негативні приклади також зустрічаються, зокрема, маніпулятивна поведінка («Маша і Ведмідь») чи надмірна енергійність та агресивність («Губка Боб»).

Троє педагогів (30%) відповіли, що поведінкові моделі з мультфільмів не завжди помітні, або ж діти не схильні наслідувати героїв у реальному житті.

На запитання *«Як часто діти використовують у мовленні висловлювання чи фрази з мультфільмів?»* ми отримали таакі відповіді.

Вісім педагогів (80%) зазначили, що діти активно використовують у мовленні фрази з мультфільмів. Наприклад, «Давайте працювати разом!» із «Щенячого патруля» або характерні вигуки та вислови Маші з «Маша і Ведмідь» часто чуються під час ігор або у спілкуванні.

Двоє педагогів (20%) зазначили, що діти рідше використовують висловлювання з мультфільмів, і це залежить від їхнього емоційного залучення до сюжету.

Відповідаючи на запитання «Чи відтворюють діти сюжети мультфільмів під час гри?».

Сім педагогів (70%) підтвердили, що діти часто грають за сюжетами мультфільмів, розподіляючи ролі та відтворюючи ключові моменти історій. Наприклад, улюбленими є ігри на основі «Щенячого патруля», де діти діють як рятувальники, або сцен із «Крижаного серця», де зображуються пригоди Ельзи та Анни.

Троє педагогів (30%) зазначили, що сюжети мультфільмів не завжди домінують у ігровій діяльності, діти частіше вигадують власні історії або ґрунтуються на реальних подіях.

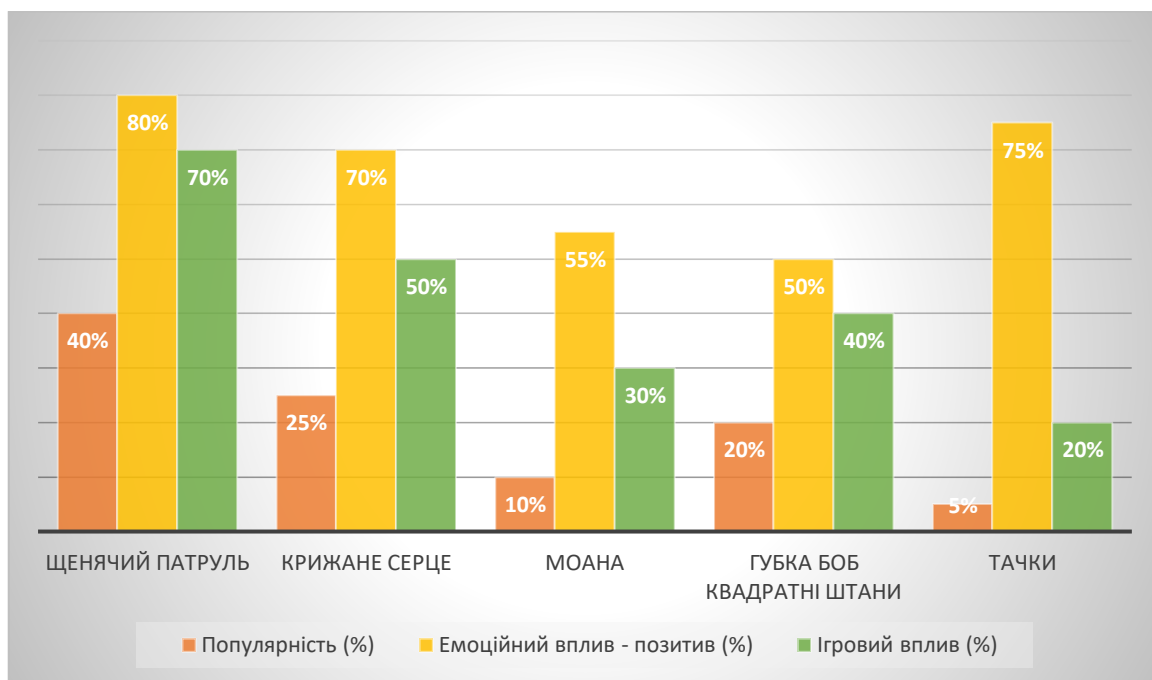
На запитання «**Чи наслідують діти позитивні чи негативні моделі поведінки героїв мультфільмів?**».

Шестеро педагогів (60%) зазначили, що діти наслідують переважно позитивні моделі поведінки, такі як допомога, сміливість чи наполегливість. Чотири вихователі (40%) зауважили, що діти інколи переймають негативні риси, наприклад, хитрість або агресію з таких мультфільмів, як «Маша і Ведмідь» чи «Губка Боб».

Аналіз відповідей педагогів показав, що мультфільми суттєво впливають на різні аспекти життя дошкільників. Діти активно наслідують героїв мультфільмів у своїй поведінці, емоціях, мовленні та ігровій діяльності. Позитивний вплив мультфільмів полягає у формуванні соціальних навичок, емпатії та креативності. Однак певні мультфільми з негативними чи хаотичними сюжетами можуть спричиняти агресивну поведінку або дратівливість.

Результати підкреслюють необхідність ретельного добору мультфільмів для дітей дошкільного віку, а також активної участі дорослих у обговоренні їх змісту.

Також нами була розроблена анкета для дітей старшого дошкільного віку, результати якої представлено на діаграмі.

Рис. 2.6. Результати дослідження впливу мультфільмів на емоційний стан та поведінку дітей старшого дошкільного віку

В ході дослідження ми отримали такі відповіді дітей. Під час опитування дітей щодо їхніх улюблених мультфільмів отримано такі результати:

«Щенячий патруль» – 8 дітей (40%) обрали цей мультфільм своїм улюбленим. Їх приваблює командна робота, доброта та пригоди героїв.

«Крижане серце» – 5 дітей (25%). Дітям подобаються яскраві персонажі, музичні номери та сімейні цінності.

«**Моана**» – 2 дитини (10%). Їх приваблюють пригодницький сюжет та зв'язок із природою.

«**Губка Боб Квадратні Штани**» – 4 дітей (20%) назвали цей мультфільм улюбленим. Головна причина – гумор персонажів та їхня яскрава поведінка.

«**Тачки**» (**Cars**) – 1 дитина (5%) вибрала цей мультфільм через динамічний сюжет і яскраві автомобілі.

Після акцентування уваги на комедійних аспектах мультфільму «Губка Боб Квадратні Штани» його популярність серед дітей зросла. Мультфільми, які викликають позитивні емоції та містять елементи пригод і гумору, є найпопулярнішими.

За критерієм емоційне сприйняття мультфільмів, під час демонстрації фрагментів із різних мультфільмів діти висловлювали свої емоції.

Під час сцен радості у мультфільмі «Щенячий патруль 6 дітей (80%) сміялися та демонстрували радісні емоції, 4 дитини (20%) залишалися байдужими.

При перегляді **сцен смутку у мультфільмі «Крижане серце»** 14 дітей (70%) висловили співчуття, 6 дітей (30%) проявили нейтральну реакцію.

Під час демонстрування **сцен страху у мультфільмі «Моана»** 11 дітей (55%) відчували тривожність, а 9 дітей (45%) залишалися спокійними.

При перегляді сцен гумору у мультфільмі «Губка Боб Квадратні Штани» 10 дітей (50%) сміялися, назвавши мультфільм «смішним», 10 дітей (50%) вважали, що гумор не завжди зрозумілий.

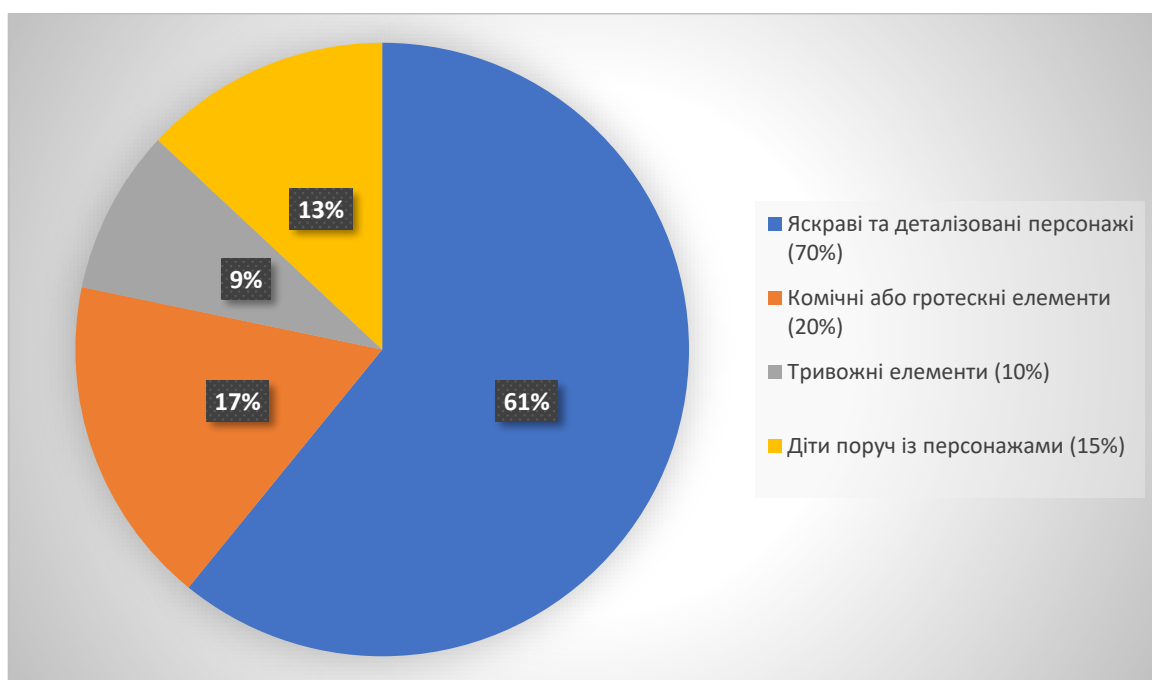
Під час перегляду **сцен пригод у мультфільмі «Тачки»** 15 дітей (75%) висловили захоплення, 5 дітей (25%) залишалися байдужими.

На запитання, чи впливають мультфільми на ігри дітей 70% дітей (14 осіб) активно інтегрують мультфільми у свої ігри. Найпоширеніші теми – пригод та рольові ігри на основі «Щенячого патруля» та «Губки Боба», 20% дітей (4 особи) зазначили, що рідко використовують мультфільми як

основу для ігор, 10% дітей (2 особи) сказали, що мультфільми не впливають на їхні ігри.

На запитання, чи впливають мультфільми на поведіну 12 дітей (60%) хочуть бути схожими на улюблених героїв, 6 дітей (30%) повторюють дії чи фрази персонажів, 2 дитини (10%) не вважають, що мультфільми впливають на їхню поведінку.

Малювання улюблених персонажів із мультфільмів виявилось ефективним методом аналізу впливу мультфільмів на дітей старшого дошкільного віку. У віці 6–7 років діти активно використовують творчість для вираження своїх емоцій, вражень і ставлення до світу. Аналіз дитячих малюнків дозволив отримати цінну інформацію про їхні емоційні пріоритети, соціальні уподобання та приховані проблеми, які представлено на рисунку.

Рис. 2.7. Аналіз дитячих малюнків

Серед 20 дітей, які брали участь у дослідженні, 70% (14 дітей) малювали персонажів із яскравими кольорами та деталізованими образами.

Герої «Щенячого патруля» і «Крижаного серця» найчастіше зображувалися з увагою до їхніх костюмів, зачісок і аксесуарів. Це вказує на позитивний емоційний зв'язок із цими персонажами, а також на прагнення дітей передати їхні добрі риси, такі як доброта, сміливість і взаємодопомога.

У 20% малюнків (4 дітей) помітні комічні або гротескні елементи, характерні для персонажів, як-от Губка Боб чи Маша з «Маша і Ведмідь». Часто акцентувалися перебільшені риси, наприклад, великі посмішки або кумедні пози. Ці герої викликають у дітей неоднозначні емоції: захоплення через їхню незвичність, але водночас занепокоєння через агресивні чи деструктивні моделі поведінки.

10% малюнків (2 дітей) містили тривожні елементи, як-от темні кольори, похмурі сцени або конфліктні ситуації. Це може свідчити про те, що певні сюжети мультфільмів викликають емоційний дискомфорт або залишають у дітей тривожні враження.

Окремі малюнки (15%, 3 дітей) демонструють прагнення включити себе у світ мультфільмів. Діти зображували себе поруч із улюбленими героями, що вказує на сильне бажання ідентифікуватися з персонажами. У таких малюнках відображено як прагнення наслідувати позитивних героїв, так і потребу компенсувати певні емоційні чи соціальні потреби, наприклад, бажання бути сміливішими, дружелюбнішими чи сильнішими.

У цілому, більшість малюнків відображає захоплення дітей позитивними персонажами та сюжетами. Проте окремі роботи демонструють вплив агресивних або тривожних елементів, що вимагає додаткової уваги з боку дорослих до вибору контенту та подальшого обговорення сюжетів із дітьми.

Підсумовуючи, зазначимо, що мультфільми впливають на різні сфери формування особистості дітей дошкільного віку. В емоційній сфері вони сприяють розвитку здатності до співпереживання і співчуття, проте можуть викликати тривожність або дратівливість залежно від змісту. У когнітивній

сфері вони стимулюють розвиток уяви, збагачують мовлення, але іноді сприяють засвоєнню некритичних фраз або поведінкових моделей. У соціальній сфері мультфільми допомагають дітям вивчати взаємодію між героями, розвивати навички співпраці та комунікації, хоча деякі герої можуть провокувати наслідування небажаних поведінкових моделей. У моральній сфері вони сприяють формуванню уявлень про добро і зло, допомогу іншим і важливість дружби, але також можуть підсилювати негативні риси, такі як хитрість чи агресія. Вони можуть бути як джерелом позитивного розвитку, так і фактором, що провокує небажані зміни. Для забезпечення гармонійного розвитку дітей важливо вибирати відповідний контент і активно обговорювати сюжети, допомагаючи дітям зрозуміти різницю між правильним і неправильним.

2.2 Психологічний аналіз мультфільмів та вплив на особистість дітей старшого дошкільного віку

На основі анкетування батьків старших дошкільників було визначено перелік мультфільмів, які є найпопулярнішими серед дітей. Провівши детальний аналіз цих мультфільмів, ми виявили як позитивні, так і негативні аспекти їхнього впливу на формування особистості дитини. Аналіз мультфільмів допоміг розробити рекомендації щодо їх використання для виховання та розвитку дітей.

Мультфільм **«Щенячий патруль»** є одним із найулюбленіших серед дітей дошкільного віку завдяки його захопливим сюжетам, яскравим персонажам та позитивному посилянню. Це історія про команду цуценят-рятувальників, які під керівництвом юного лідера Райдера вирішують різноманітні проблеми мешканців міста. Їхні пригоди часто мають гумористичний і повчальний характер, що сприяє розвитку в дітей багатьох корисних навичок і цінностей.

Серед позитивних сторін, можемо виокремити наступні:

1. Пропаганда командної роботи та взаємодопомоги. Однією з головних переваг мультфільму є його спрямованість на формування у дітей розуміння важливості командної роботи. Усі герої діють разом, кожен з них виконує свою роль, і завдяки співпраці вони досягають успіху. Це вчить дітей, що лише через спільні зусилля можна досягти великих результатів, а кожна людина чи герой є важливою частиною команди.

2. Розвиток відповідальності та емпатії. Головні персонажі мультфільму демонструють високий рівень турботи про інших, готовність прийти на допомогу в складних ситуаціях. Їхні вчинки показують, що відповідальність за інших є ключовою рисою, яка допомагає будувати довірливі стосунки та позитивно впливати на оточення. Діти бачать приклади емпатії, вміння підтримувати один одного і проявляти турботу.

3. Формування ініціативності та віри у власні сили. Персонажі мультфільму беруть на себе ініціативу, пропонують ідеї та не бояться діяти навіть у складних умовах. Це стимулює дітей до розвитку впевненості у власних силах і до прагнення проявляти активність у вирішенні проблем.

4. Навчання доводити справи до кінця. У кожному епізоді герої стикаються із завданням, яке вимагає наполегливості, щоб довести справу до логічного завершення. Це сприяє формуванню у дітей звички працювати досягати мети, навіть якщо процес здається складним.

Разом з тим вважаємо виділити і негативні сторони мультфільму, це зокрема:

1. Спрощене уявлення про вирішення проблем. У мультфільмі всі складнощі вирішуються дуже швидко, без тривалих зусиль. Це може формувати у дітей ілюзію, що в реальному житті проблеми вирішуються так само легко. Така ідеалізація може призводити до розчарування, коли дитина стикається з більш складними та тривалими процесами у повсякденному житті.

2. Надмірна героїзація персонажів. Герої мультфільму представлені як майже ідеальні, вони завжди правильно діють, не допускають серйозних помилок і завжди досягають успіху. Це може створювати в дітей завищені очікування від себе та своїх можливостей, що в деяких випадках може впливати на їхню самооцінку.

3. Покладання на зовнішні засоби. Багато завдань у мультфільмі вирішуються завдяки використанню спеціальної техніки чи унікальних інструментів. Це може створювати в дітей враження, що їхні власні здібності менш важливі, ніж зовнішні ресурси.

Мультфільм «Губка Боб квадратні штани» є популярним серед дітей, але має низку особливостей, які викликають занепокоєння з точки зору педагогіки та психології.

На нашу думку до негативних сторін можна віднести наступні:

1. Примітивний і нерідко агресивний гумор. Гумористичні елементи мультфільму переважно базуються на фізичних діях, таких як удари, падіння, безглузді ситуації або образливі жарти. Це формує у дітей спотворене уявлення про те, що таке здоровий гумор, і може спонукати до наслідування недоречних чи навіть небезпечних дій.

2. Відсутність освітнього та морального контенту. На відміну від багатьох інших дитячих мультфільмів, «Губка Боб» не пропонує дітям чітких моральних уроків, не вчить емпатії, вирішення проблем чи співпраці. Сюжети часто не несуть жодного смислового навантаження і не сприяють особистісному розвитку дитини.

3. Демонстрація деструктивної поведінки. Герої мультфільму регулярно виконують безглузді або небезпечні дії, які можуть впливати на формування у дітей некоректних моделей поведінки. Наприклад, Губка Боб та його друзі часто ігнорують наслідки своїх дій, демонструють імпульсивність та відсутність самоконтролю.

4. Гіперактивність і хаотичність. Мультфільм характеризується швидкою зміною кадрів, надмірною емоційністю героїв та відсутністю структурованого сюжету. Це може викликати у дітей збудженість, знижувати концентрацію уваги і сприяти розвитку гіперактивної поведінки.

5. Формування негативних звичок. У мультфільмі часто зображені ситуації, коли герої поведуться недоречно, наприклад, засовують у вуха сторонні предмети, б'ють один одного, здійснюють абсурдні вчинки. Діти можуть сприймати це як норму та повторювати подібну поведінку.

6. Нереалістичність і відсутність причинно-наслідкових зв'язків. Сюжети мультфільму побудовані на безглузвих ситуаціях, які не мають логічного пояснення. Це може створювати у дітей хибне уявлення про реальний світ та наслідки своїх дій.

7. Можливе погіршення когнітивних функцій. Дослідження показують, що перегляд мультфільмів із хаотичним і швидким розвитком подій може негативно впливати на здатність дітей концентрувати увагу, а також підвищувати рівень агресивності та гіперактивності.

Мультфільм «Губка Боб квадратні штани» має низку проблемних аспектів, які роблять його небажаним для перегляду дітьми старшого дошкільного віку. Він не сприяє розвитку когнітивних, соціальних чи моральних навичок і може негативно впливати на поведінку дитини. Батькам варто свідомо обирати медіаконтент, що відповідає віковим та виховним потребам дитини.

«Моана» – це мультфільм, який вчить дітей відвазі, наполегливості та гармонії з природою. Його тематика сприяє формуванню екологічної свідомості та стимулює допитливість.

До позитивних сторін можна віднести:

1. Самопізнання та подолання труднощів. Головна героїня Моана проходить шлях саморозвитку, навчається вірити у свої сили та долати складнощі, що є важливим прикладом для дітей.

2. *Екологічна свідомість.* Через сюжетну лінію з відновленням гармонії у природі мультфільм виховує в дітей повагу до навколишнього середовища.

3. *Стимулювання уяви.* Завдяки яскравим візуальним ефектам, образам і казковому сюжету діти розвивають свою фантазію.

До негативних сторін відносимо такі:

1. *Високий темп подій.* Швидкий розвиток подій може бути складним для розуміння молодшими дітьми та викликати втому.

2. *Казкові моменти.* Окремі елементи фантастичного світу можуть потребувати додаткових пояснень з боку дорослих, щоб уникнути неправильного сприйняття.

Мультфільм рекомендований для перегляду, але важливо, щоб дорослі обговорювали з дітьми моральні аспекти сюжету, такі як важливість цілеспрямованості та гармонії з природою.

Мультфільм «Крижане серце» є одним із найпопулярніших серед дітей завдяки захоплюючій історії, яскравим персонажам і музичному супроводу. Він має значний вплив на розвиток емоційного інтелекту та цінностей у дітей.

До позитивних сторін на нашу думку можна віднести:

1. *Теми сімейних цінностей та самопізнання.* У центрі сюжету – стосунки між сестрами Анною та Ельзою, які демонструють важливість підтримки, розуміння та прийняття. Це допомагає дітям усвідомити значення родини у своєму житті.

2. *Розвиток емоційного інтелекту.* Через яскраві образи персонажів діти вчаться співпереживати, розуміти емоції та мотиви інших людей.

3. *Стимулювання творчого розвитку.* Музичний супровід мультфільму, зокрема пісні, сприяють розвитку художнього смаку, уяви та любові до мистецтва.

До негативних сторін відносимо:

1. *Драматичний характер окремих сцен.*

Сцени із самотністю Ельзи, небезпекою або відчуженням можуть викликати страх і емоційне напруження у дітей.

2. *Ілюзорність світу.* Надмірний акцент на казковості може створювати нереалістичні очікування у дітей, що вимагає пояснень дорослих.

В цілому мультфільм рекомендовано для перегляду, але батькам варто пояснювати дітям важливість моральних уроків, які містяться в сюжеті. Наприклад, варто наголосити на значенні прийняття себе та підтримки близьких.

Мультфільм «Маша і Ведмідь» є одним із найвідоміших серед дітей дошкільного віку. Його популярність пояснюється простим і веселим сюжетом, яскравими персонажами та комедійними ситуаціями. Проте, цей мультфільм має як позитивні, так і негативні аспекти, що впливають на формування особистості дитини.

До позитивних сторін можна віднести:

1. *Тема дружби та турботи.* Взаємовідносини між Машею та Ведмедем демонструють приклад терпіння, турботи та прийняття, навіть у складних обставинах. Ведмідь постійно піклується про Машу, незважаючи на її непослух.

2. *Розвиток уяви.* Сюжет мультфільму містить багато пригод і креативних ситуацій, які стимулюють уяву та фантазію дітей.

3. *Візуальна привабливість.* Мультфільм відрізняється яскравою анімацією, динамічними сценами та деталізованими персонажами, що привертає увагу дітей.

До негативних сторін можна віднести:

1. *Образ Маші як деструктивного персонажа.* Маша поводиться некеровано, порушує правила та створює безліч проблем для оточення. Така поведінка може бути неправильно сприйнята дітьми як модель для

наслідування. Діти можуть ідентифікувати себе з Машею і вважати, що така вседозволеність є прийнятною.

2. Пасивна роль Ведмедя. Ведмідь часто приймає всі витівки Маші без жодного спротиву, що може формувати в дітей переконання, що дорослі повинні завжди терпіти дитячу непослух і не встановлювати меж.

3. Відсутність чіткої моралі в сюжеті. Більшість серій закінчуються тим, що Маша не отримує негативних наслідків за свою поведінку. Це може спонукати дітей до думки, що непослух і порушення правил не мають жодних наслідків.

4. Занадто динамічний темп подій. Сюжет мультфільму розвивається дуже швидко, що може ускладнити осмислення побаченого дітьми молодшого віку.

Мультфільм «Маша і Ведмідь» має як позитивні, так і негативні аспекти. Він може сприяти розвитку уяви, веселити дітей і навчати турботі. Проте його вплив потребує корекції з боку дорослих через неоднозначний образ головної героїні та відсутність чіткої моральної складової. Обговорення з дітьми побаченого допоможе уникнути небажаного наслідування негативної поведінки персонажів.

Мультфільми, які часто переглядають діти дошкільного віку, мають значний вплив на формування їхньої особистості, поведінки та соціальних уявлень через різні психологічні механізми. Розглянемо, як описані мультфільми («Щенячий патруль», «Крижане серце», «Маша і Ведмідь» та «Губка Боб квадратні штани») реалізують ці механізми впливу та як вони формують поведінкові моделі у дітей.

Механізм ідентифікації.

Діти дошкільного віку активно ототожнюють себе з персонажами мультфільмів, які викликають у них симпатію. Наприклад, у мультфільмі «Щенячий патруль» герої – хоробрі та доброзичливі щенята – виступають як позитивні моделі для ідентифікації. Вони вчать дітей важливості

командної роботи, взаємодопомоги та відповідальності, що сприяє формуванню позитивних рис характеру.

Водночас мультфільм «Маша і Ведмідь» створює ризик некритичної ідентифікації з Машею – деструктивним і неконтрольованим персонажем. Діти можуть переймати її поведінкові моделі, такі як порушення правил, маніпуляція та неслухняність, що може впливати на їхні стосунки з дорослими.

Механізм навчання через спостереження (моделювання).

Мультфільми виступають потужним інструментом моделювання поведінки. Переглядаючи «Крижане серце», діти спостерігають за морально правильними діями головних героїв, які підкреслюють важливість сімейних цінностей, самопізнання та прийняття інших. Це формує у дітей соціальні навички та здатність до співчуття.

Натомість «Губка Боб квадратні штани» пропонує неконструктивні моделі поведінки, засновані на примітивному гуморі та абсурдних діях героїв. Це може сприяти формуванню хибних уявлень про прийнятні способи вирішення конфліктів або взаємодії з оточенням.

Механізм емоційної активації.

Емоційна насиченість мультфільмів є визначальним фактором їхнього впливу на дітей. У «Крижаному серці» та «Моані» емоційно багаті сюжети викликають у дітей співпереживання героям, що сприяє розвитку емоційного інтелекту. Ці мультфільми створюють позитивні емоційні асоціації з чесністю, добротою та самопізнанням.

Проте мультфільм «Маша і Ведмідь» через комедійні, але конфліктні ситуації може викликати в дітей змішані емоції. У той час як веселощі Маші здаються дітям привабливими, пасивна реакція Ведмедя не дає змоги зрозуміти межі дозволеної поведінки.

Механізм умовного підкріплення.

Мультфільми часто демонструють винагороду або визнання за певні дії персонажів. У «Щенячому патрулі» щенята отримують похвалу за виконання завдань і допомогу іншим, що підсилює у дітей уявлення про важливість командної роботи та відповідальності.

Натомість у «Маші і Ведмеді» негативна поведінка Маші не має видимих наслідків. Це може створювати у дітей хибне враження, що порушення правил або відсутність поваги до інших є прийнятними.

Механізм формування стереотипів.

Деякі мультфільми можуть закріплювати стереотипні уявлення. Наприклад, у «Пінгвінах Мадагаскару» персонажі зображені з перебільшеними індивідуальними рисами, що може формувати у дітей спрощені уявлення про соціальні ролі та взаємодію. У «Крижаному серці» та «Моані», навпаки, пропонуються гнучкі моделі, які виходять за межі традиційних стереотипів, стимулюючи дітей до самопізнання та прийняття інших.

Механізм когнітивного розвитку.

Когнітивний розвиток дітей також значною мірою залежить від змісту мультфільмів. «Щенячий патруль» і «Крижане серце» сприяють розвитку логічного мислення через сюжетні лінії, які показують причини та наслідки дій героїв. «Губка Боб квадратні штани» через абсурдність ситуацій, навпаки, може обмежувати розвиток креативності та самостійного мислення, підмінюючи його готовими шаблонами.

Вплив мультфільмів на дітей дошкільного віку є багатограним і залежить від їхнього змісту. Позитивні моделі, такі як у «Щенячому патрулі» чи «Крижаному серці», сприяють розвитку моральних якостей, соціальних навичок і когнітивного мислення. Водночас мультфільми, які демонструють деструктивні моделі поведінки, можуть мати негативний вплив, що підкреслює важливість контролю за контентом, який переглядають діти.

2.3. Рекомендації для батьків та педагогів щодо добору та перегляду мультфільмів дітьми старшого дошкільного віку

На основі проведеного аналізу впливу мультфільмів на дітей старшого дошкільного віку, а також психологічного аналізу їхнього змісту, вважаємо за доцільне запропонувати рекомендації для батьків та педагогів. Ці рекомендації спрямовані на те, щоб допомогти дорослим не лише обирати відповідний контент для перегляду, а й правильно організовувати процес взаємодії дітей із мультфільмами.

Вибір мультфільмів і підхід до їх перегляду мають базуватися на вікових особливостях дітей, їхніх емоційних і когнітивних потребах, а також на морально-етичних цінностях, які передає контент. Поряд із цим важливо враховувати ігрову та соціальну активність дитини, оскільки мультфільми можуть суттєво впливати на ці аспекти розвитку. Запропоновані рекомендації допоможуть батькам і педагогам створити умови, за яких мультфільми не лише виконуватимуть розважальну функцію, а й сприятимуть гармонійному формуванню особистості дитини.

1. Вибір якісного контенту.

Для батьків

Важливість позитивного змісту. Мультфільми мають стати інструментом виховання, а не джерелом негативних впливів. Вибирайте такі, що розповідають про дружбу, доброту, сімейні цінності, чесність і співчуття. Наприклад, сюжети, де головний герой долає труднощі завдяки моральним принципам, стають гарним прикладом для дітей.

Уникання токсичного контенту. Звертайте увагу на те, щоб мультфільми не містили сцен насильства, агресії, знущання або негативних стереотипів, які можуть формувати неправильні моделі поведінки.

Фокус на розвиток. Обирайте контент, що сприяє розвитку пізнавальних навичок, розширенню словникового запасу, а також

вивченню нових понять чи явищ. Освітні мультфільми можуть інтегрувати в сюжет навчальні аспекти у ненав'язливій формі.

Для педагогів

– використовуйте мультфільми, які можна інтегрувати у навчальні заняття. Наприклад, мультфільми про природу, науку або культуру, які розширюють знання дітей;

– обирайте мультфільми, які показують моделі ефективної комунікації, співпраці та вирішення конфліктів. Такі приклади надихають дітей наслідувати позитивні моделі поведінки.

– перед показом обов'язково перегляньте мультфільм самостійно, щоб оцінити його відповідність віку та індивідуальним потребам дітей.

2. Спільний перегляд мультфільмів.

Для батьків

– під час спільного перегляду будьте поруч із дитиною, обговорюйте сюжет, запитуйте про її враження. Наприклад, запитуйте: «Як ти думаєш, чому герой так вчинив?» або «Як би ти вчинив на його місці?». Такі запитання розвивають критичне мислення та емпатію;

– якщо дитина зіштовхується із незрозумілими ситуаціями чи емоціями, поясніть їх. Наприклад, розкажіть про те, чому герой переживає сум чи радість, що це нормально;

– зробіть перегляд мультфільмів сімейним ритуалом, що зміцнює взаєморозуміння та довіру між вами.

Для педагогів

– організовуйте перегляди у групах, що сприяє соціалізації дітей. Наприклад, вибирайте короткі мультфільми, після яких можна провести обговорення або спільні завдання;

– після перегляду проводьте обговорення, де діти можуть висловити свої думки. Наприклад, задавайте запитання: «Що вам сподобалося в цьому мультфільмі?» або «Чому герої дружать один з одним?»;

– використовуйте побачене для організації рольових ігор або творчих завдань, які закріплюють позитивні ідеї. Наприклад, запропонуйте дітям придумати продовження історії мультфільму.

3. Обмеження часу перегляду.

Для батьків

– рекомендований час перегляду для дітей дошкільного віку — до 1 години на день. Довший перегляд може спричинити перевтому, збудження або зниження концентрації уваги;

– запропонуйте дитині альтернативи після перегляду, наприклад, прогулянку, читання книг або творчі завдання. Це допомагає уникнути звички довготривалого сидіння перед екраном;

– включіть час перегляду мультфільмів у розклад дитини, щоб забезпечити баланс між різними видами активності.

Для педагогів

– використовуйте мультфільми у поєднанні з іншими видами діяльності, наприклад, творчими завданнями, фізичною активністю або інтерактивними іграми;

– показуйте мультфільми не довше 10–15 хвилин за раз, особливо у молодших групах, щоб уникнути перенапруження;

– після перегляду запропонуйте дітям обговорити побачене, намалювати сюжет або пограти в ігри, які базуються на тематиці мультфільму. Це сприяє закріпленню знань і розвитку уяви.

4. Стимулювання творчої діяльності.

Для батьків

– запропонуйте дитині намалювати улюблених персонажів або сцени з мультфільму. Це розвиває дрібну моторику, уяву та вміння відтворювати побачене. Наприклад, можна використовувати кольорові олівці, фарби або пластилін для створення об'ємних фігур героїв;

– заохочуйте дітей придумувати продовження історії чи альтернативні версії побаченого. Питання на кшталт: «Як ти думаєш, що сталося з героями потім?», сприяють розвитку фантазії та логічного мислення.

– підтримуйте ініціативу дитини грати в улюблених героїв. Наприклад, можна використовувати підручні матеріали для створення костюмів і реквізиту, що допоможе дитині глибше відчувати образ героя;

– створіть з дитиною свій «мультфільм» — намалуйте кілька сценок на папері, розкажіть історію або створіть анімацію за допомогою простих додатків.

Для педагогів

– організуйте постановки на основі улюблених мультфільмів. Діти можуть обирати ролі, вчити прості репліки та розігрувати сцени. Використання такого прийому сприятиме розвитку комунікативних навичок, впевненості у собі та навичок співпраці;

– проводьте заняття з виготовлення ляльок-персонажів або декорацій для театральних вистав. Це сприяє розвитку дрібної моторики та командної роботи;

– використовуйте мультфільми як натхнення для творчих занять, таких як складання казок, створення спільних малюнків або лепбуків, що відображають сюжет і персонажів.

5. Розвиток критичного мислення.

Для батьків:

– Запитуйте у дитини, що вона думає про дії персонажів. Наприклад: «Як ти думаєш, чому герой так вчинив? Чи правильно це було?». Такі запитання розвивають навички аналізу й моральної оцінки;

– пояснюйте, до чого можуть призвести ті чи інші вчинки. Наприклад, обговоріть, як доброта персонажа допомогла йому знайти друзів або як жадібність призвела до самотності.

– запропонуйте дитині уявити інший розвиток подій: «Що було б, якби герой зробив інакше?», такий прийом стимулюватиме уяву та логіку.

Для педагогів

– організовуйте обговорення мультфільмів у формі колективного аналізу. Наприклад, дайте завдання проаналізувати, які риси характеру допомогли герою досягти мети;

– створюйте ситуації вибору для дітей. Наприклад, запитайте: «Хто з героїв учинив краще? Чому?» або «Що б ти зробив на місці головного героя?»;

– використовуйте мультфільми для вивчення причинно-наслідкових зв'язків. Наприклад, аналізуйте, як дії героїв впливають на інших персонажів і на розвиток сюжету.

6. Звернення уваги на емоційний стан дитини.

Для батьків

– звертайте увагу на емоційний стан дитини під час і після перегляду мультфільму. Якщо вона проявляє агресію, тривожність або стає надмірно емоційною, це може бути ознакою негативного впливу мультфільму.

– після перегляду питайте, що дитина відчувала, які моменти сподобалися чи засмутили. Це допомагає дитині вчитися розпізнавати і висловлювати свої емоції;

– якщо мультфільм викликає негативні емоції, спробуйте замінити його на інший, який має спокійніший або більш позитивний сюжет.

Для педагогів

– відстежуйте, як діти реагують на мультфільми під час колективних переглядів. Наприклад, деякі діти можуть надмірно збуджуватися або ставати замкнутими;

– якщо ви помітили зміни у поведінці дитини після перегляду, повідомте про це батьків і запропонуйте альтернативи;

використовуйте мультфільми з терапевтичним ефектом для підтримки емоційної рівноваги. Наприклад, мультфільми з заспокійливими темами або такі, що показують вирішення конфліктів мирним шляхом.

7. Ознайомлення з культурним контекстом.

Для батьків

– обирайте мультфільми, що знайомлять дитину з традиціями, історією, святами та символами вашої країни. Наприклад, українські мультфільми на основі народних казок чи легенд, які підкреслюють важливість родинних і національних цінностей;

– показуйте мультфільми про культури інших народів, які демонструють їхні традиції, музику, танці, особливості побуту. Це сприяє формуванню толерантності, поваги до різноманітності та зацікавленості світом;

– після перегляду обговорюйте з дитиною, які звичаї чи традиції вона побачила, пояснюйте їхнє значення та проводьте паралелі з вашою культурою. Наприклад: «Як ти думаєш, чому герой святкував таке свято? Чим воно схоже на наше Різдво?»

Для педагогів

– Використовуйте мультфільми як частину занять з ознайомлення з культурою. Наприклад, мультфільми про народні казки або історичні події можуть стати основою для тематичних уроків.

– Після перегляду організуйте заняття, які поглиблюють знання дітей про культуру. Наприклад, спільно з дітьми створіть аплікацію на тему народного свята чи проведіть гру з використанням культурних символів.

– Використовуйте мультфільми як інструмент для знайомства дітей з культурами різних країн. Наприклад, після перегляду мультфільму про японську культуру, організуйте майстер-клас з орігамі або розкажіть про традиційний чайний ритуал.

8. Використання мультфільмів для корекційної роботи.

Для батьків:

– Якщо дитина стикається з труднощами, такими як сором'язливість, страх чи конфлікти з друзями, обирайте мультфільми, які показують подібні ситуації. Наприклад, герої, які долають страх темряви чи вчаться дружити.

– Після перегляду запитайте дитину: "Як ти думаєш, що відчував герой? Як йому вдалося подолати проблему?" Це допомагає дитині асоціювати себе з персонажем і засвоїти позитивний досвід.

– Використовуйте мультфільми, які допомагають дитині заспокоїтися або зрозуміти свої емоції. Наприклад, історії з героями, які переживають сум чи радість, допомагають дитині вчитися висловлювати свої почуття.

Для педагогів:

– Використовуйте мультфільми, які навчають дітей вирішувати конфлікти, співпрацювати чи долати труднощі. Наприклад, історії, де герої знаходять спільну мову через взаєморозуміння.

– Для дітей із поведінковими труднощами обирайте мультфільми, які показують наслідки агресії чи неправильної поведінки та підкреслюють важливість доброзичливості.

– Після перегляду мультфільмів організовуйте вправи, які допомагають дітям опрацьовувати свої почуття. Наприклад, діти можуть намалювати свої емоції або вигадати, як би вони вирішили ситуацію героя.

9. Викладання власного прикладу.

Для батьків:

– Після перегляду мультфільму діліться з дитиною своїми думками та емоціями. Наприклад: "Мені сподобався момент, коли герой допоміг другу. Як ти думаєш, це був хороший вчинок?" Це формує у дитини здатність аналізувати поведінку і розвивати емоційний інтелект.

– Підкреслюйте позитивні якості, які дитина побачила в мультфільмах, через власну поведінку. Наприклад, демонструйте щедрість, доброзичливість чи чесність у повсякденному житті.

– Якщо дитині сподобався певний сюжет чи тема мультфільму, підтримуйте її інтерес. Наприклад, якщо це мультфільм про природу, разом читайте книги чи дивіться документальні фільми про тварин.

Для педагогів:

– Показуйте дітям, як ви самі сприймаєте мультфільми, що вам подобається в героях і чому. Наприклад, обговорюйте, як доброта героя допомогла йому знайти друзів, і підкреслюйте важливість цієї якості у житті.

– Пояснюйте дітям, чому мультфільм є важливим для їхнього розвитку. Наприклад: "Цей мультфільм навчив нас, як важливо підтримувати друзів у важкі часи".

– Після перегляду організовуйте обговорення, де діти можуть висловити свої думки та враження. Це сприяє формуванню вміння висловлювати свою точку зору та поважати думку інших.

Мультфільми можуть стати потужним інструментом розвитку дітей старшого дошкільного віку за умови правильного добору контенту, організації перегляду та подальшого обговорення. Запропоновані рекомендації для батьків і педагогів підкреслюють важливість позитивного змісту мультфільмів, їхньої освітньої і виховної цінності, а також врахування емоційного стану дітей. Спільний перегляд, обговорення сюжетів, стимулювання творчості та розвиток критичного мислення допомагають дітям не лише насолоджуватися мультфільмами, а й засвоювати позитивні моделі поведінки, моральні цінності та соціальні навички. Важливо, щоб дорослі активно брали участь у процесі взаємодії дітей із мультфільмами, спрямовуючи їхній вплив на гармонійний розвиток особистості.

Висновки до 2 розділу

Мультфільми є важливим елементом культурного та соціального середовища, в якому зростають діти старшого дошкільного віку. Вони виконують не лише розважальну функцію, а й значно впливають на різні аспекти формування особистості дитини: емоційний, когнітивний, моральний та соціальний розвиток. Однак цей вплив може бути як позитивним, так і негативним, залежно від змісту мультфільмів, їхньої форми подання та підходів дорослих до організації перегляду.

Проведене дослідження підтвердило, що сучасні мультфільми відіграють значну роль у житті дошкільників. Найпопулярніші серед дітей мультфільми, такі як «Щенячий патруль», «Крижане серце» чи «Моана», сприяють формуванню позитивних соціальних моделей поведінки, таких як співпраця, взаємодопомога, сміливість і турбота. Водночас мультфільми, як-от «Губка Боб квадратні штани» чи «Маша і Ведмідь», можуть створювати ризики, пов'язані із засвоєнням некритичних або деструктивних моделей поведінки.

Аналіз дитячих малюнків та анкетування батьків і вихователів підтвердили значний емоційний вплив мультфільмів, що проявляється у співпереживанні, яскравому емоційному реагуванні та бажанні ідентифікуватися з героями. Однак у деяких випадках діти демонструють тривожність або надмірну збудженість, що потребує уваги з боку дорослих. Важливо, щоб батьки й педагоги допомагали дітям критично осмислювати побачене, пояснювали моральні уроки та підтримували позитивні емоції.

Запропоновані рекомендації для батьків і педагогів підкреслюють необхідність свідомого підходу до вибору мультфільмів і організації їх перегляду. Активна участь дорослих, обговорення змісту, стимулювання творчості й критичного мислення допомагають перетворити перегляд мультфільмів на корисний інструмент для розвитку особистості дитини.

Усе це сприяє формуванню у дошкільників моральних цінностей, соціальних навичок і здатності до самостійного мислення, забезпечуючи гармонійний розвиток та підготовку до шкільного життя.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження, що охоплювало теоретичний аналіз літератури, емпіричне вивчення впливу мультфільмів на формування особистості дітей дошкільного віку та аналіз дитячих малюнків, можна зробити такі висновки:

1. Мультфільми є важливим елементом медіакультури та значною складовою дитячого соціального середовища. Вони впливають на всі аспекти формування особистості дітей старшого дошкільного віку: емоційний, когнітивний, соціальний та моральний. Основними механізмами впливу мультфільмів є ідентифікація з персонажами, навчання через спостереження, емоційна активація, формування стереотипів і когнітивний розвиток.

2. За даними теоретичного аналізу, позитивний вплив мультфільмів проявляється у розвитку емпатії, формуванні моральних цінностей, збагаченні словникового запасу, розвитку творчих і соціальних навичок. Водночас мультфільми з негативним або хаотичним змістом можуть провокувати агресивну поведінку, тривожність, зниження концентрації уваги та засвоєння деструктивних моделей поведінки.

3. Емпіричне дослідження, що включало анкетування батьків, вихователів і дітей, підтвердило значний вплив мультфільмів на дітей. За даними анкетування батьків, 70% дітей переглядають мультфільми щодня, і більшість з них віддають перевагу мультфільмам із позитивними персонажами, такими як «Щенячий патруль» (35%) та «Крижане серце» (25%). Водночас 80% батьків зазначають зміни в емоційному стані та поведінці дітей після перегляду мультфільмів, серед яких підвищена емоційність (40%), агресивність (25%) і копіювання поведінки героїв (15%).

4. Анкетування вихователів показало, що 60% педагогів відзначають активний вплив мультфільмів на взаємодію дітей у групі, а 70% помічають наслідування дітьми моделей поведінки героїв у ігровій діяльності.

Анкетування дітей засвідчило, що 70% дітей активно інтегрують сюжети мультфільмів у свої ігри, а 60% хочуть бути схожими на улюблених героїв.

5. Аналіз дитячих малюнків дозволив глибше зрозуміти емоційні уподобання дітей і вплив мультфільмів на їхню творчість. У 70% малюнків зображені позитивні герої з яскравими деталями, що свідчить про захоплення дітьми позитивними рисами персонажів. Водночас 20% малюнків містять комічні або гротескні елементи, а 10% відображають тривожні чи похмурі сцени, які можуть свідчити про емоційний дискомфорт.

6. Виявлено, що мультфільми з позитивним змістом, такі як «Щенячий патруль» чи «Крижане серце», сприяють формуванню позитивних соціальних моделей поведінки, розвитку емпатії, співпраці та творчості. Водночас мультфільми, які містять агресивні чи деструктивні моделі поведінки, такі як «Маша і Ведмідь» або «Губка Боб квадратні штани», можуть викликати агресивність, тривожність і наслідування небажаних моделей поведінки.

7. Підсумовуючи, можна зазначити, що мультфільми мають значний потенціал впливу на формування особистості дітей дошкільного віку. Для забезпечення їхнього позитивного впливу необхідно ретельно добирати контент, орієнтуючись на вікові та емоційні особливості дітей, а також активно залучати дорослих до спільного перегляду та обговорення мультфільмів. Запропоновані рекомендації для батьків і педагогів, засновані на результатах дослідження, допомагають перетворити перегляд мультфільмів на ефективний інструмент гармонійного розвитку дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімова О. Є. Педагогічна цінність режисерських ігор. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2015. № 67. С. 170–175.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Авторська група: Байєр О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П., Косенчук О. Г., Корнєєва О. Л., Лисенко Г. М., Левінець Н. В., Машовець М. А., Мордоус І. О., Нерянова С. І., Піроженко Т. О., Половіна О. А., Рейпольська О. Д., Шевчук А. С. Під науковим керівництвом д-ра психол. наук, проф., чл.-кор. НАПН України Піроженко Т. О. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 26.11.2024).
3. Бех І. Д., Левківський М. В., Вознюк О. В. Деякі аспекти нової виховної парадигми. *Педагогіка і психологія*. 2001. № 1. С. 5–17.
4. Білоус О. Діти – найвимогливіша й найбеззахисніша телевізійна аудиторія. *Телевізійна журналістика*. Львів, 2000. № 6. С. 72–88.
5. Богуш А. М. Мовленнєвий супровід словесних ігор. *Наука і освіта*. 2010. № 4–5. С. 87–90.
6. Бондаренко І. І. Психологічні умови ефективної професійної адаптації психологів-початківців: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2004. 211 арк.
7. Вакуленко О. Засоби масової інформації як особливий чинник впливу на формування способу життя особистості. *Соціальний працівник*. 2005. № 9. С. 14–18.
8. Вакуленко О., Масол Л. Формування естетичного смаку засобами телебачення і радіо. *Шкільний світ*. 2003. № 38. С. 34–41.

9. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / М. Й. Варій. 3-тє вид. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.

10. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник / Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр ; за заг. ред. Н. Гавриш. Харків : Мадрид, 2015. 220 с.

11. Вікова психологія : навч. посіб. / О. П. Сергєєнкова та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 376 с.

12. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. 6-те вид. / О. В. Скрипченко та ін. Київ : Каравела, 2019. 400 с.

13. Горбатих В. В. Будівельно-конструкційні ігри – джерело всебічного розвитку дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 5. С. 72–74.

14. Гордієнко Д. О., Коваленко В. В. Вплив анімаційних фільмів на рівень тривожності дітей молодшого шкільного віку. *Вісник ДНУ. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2012. Вип. 18. Т. 20. С. 57–65.

15. Даценко О. А. Основи соціальної психології : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2018. 143 с.

16. Демченко С. Підходи до змісту поняття «інформація»: кібернетичний, філософський, правовий. URL: http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/1/part_2/7.pdf (дата звернення: 26.11.2024).

17. Дорошевич О. А. Критичне ставлення дитини до медіа насильства як складова її медіакультури. *Вісник психології та педагогіки*. 2012. № 9. С. 31–46.

18. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.

19. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік / Т. О. Піроженко та ін. Київ : Генеза, 2021. 88 с. (Серія «Настільна книжка вихователя»).

20. Карабаєва І. І. Режисерські ігри дошкільників: організація і педагогічна підтримка. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 1. С. 34–39.

21. Кепканова О. І. Вплив медіасередовища на формування дитини. *Психолог*. 2008. № 5. С. 67–70.

22. Кепканова О. Вплив медіасередовища на формування дитини. *Психолог*. 2012. № 7 (487). С. 29–32.

23. Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості. Київ : Либідь, 2007. 256 с.

24. Когнітивна психологія фізичної активності особистості : монографія / І. Г. Батраченко, А. А. Плошинська. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2023. 228 с.

25. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2005. 128 с.

26. Кушнірик Н. Я. Гра як важливий засіб всебічного розвитку дітей дошкільного віку. *Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки*. 2010. № 176. С. 79–82.

27. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : Каравела, 2019.

28. Максименко С., Деркач Л., Кіричевська Е., Касинець М. Психологія когнітивних процесів : науковий посібник / Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології ім. Г. С. Костюка. Київ : Видавництво Людмила, 2022. 420 с.

29. Максименко С. Д. Психологія особистості : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Д. Максименко, К. С. Максименко, М. В. Папуча ; за ред. С. Д. Максименка. Київ : КММ, 2007. 296 с.

30. Максименко С. Д. Психологія та педагогіка : підручник / С. Д. Максименко [та ін.]. Київ : Слово, 2012. 584 с.
31. Масол Л. Формування естетичного смаку засобами телебачення і радіо. *Шкільний світ*. 2003. № 38. С. 34–41.
32. Масол Л. М. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій. *Мистецтво та освіта*. 2001. № 1.
33. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник / В. В. Москаленко. Київ : Центр навч. літ., 2005. 624 с.
34. Павелків Р. В. Загальна психологія : підручник / Р. В. Павелків. Київ : Кондор, 2012. 576 с.
35. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. Київ : Академвидав, 2008. 431 с. (Альма-матер).
36. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ–Рівне, 2006. 525 с.
37. Пантюк Т., Пантюк М. Організація ігрової діяльності у дошкільному віці : навч. посіб. / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2011. 145 с.
38. Печенко І. П. Вплив засобів масової інформації на процес соціалізації особистості дитини. *Психолог*. 2009. № 4. С. 7–9.
39. Потреба в творчості як цінність в житті дошкільника. У кн.: Дитина у сучасному соціопросторі : навч. посіб. / за ред. Т. О. Піроженко. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. С. 114–145.
40. Потятиник Б. В. Медіа: ключі до розуміння / Б. В. Потятиник. Львів : ПАІС, 2004. 310 с.
41. Ренке С. О. Проблема зв'язку навчання й когнітивного розвитку. *Проблеми сучасної психології*. 2009. Вип. 3.

42. Ренке С. О. Поняття про когнітивний розвиток і методи його дослідження. URL: <http://vuzlib.com/content/view/460/94/> (дата звернення: 26.11.2024).

43. Рогова Ю. І. Вплив ЗМІ на формування внутрішнього світу дитини. *Перспективи розвитку науки*. 2011. № 3. С. 35–38.

44. Ромек В. Агресія на екрані та в житті. *Психолог*. 2004. № 18.

45. Северенчук Н. Р. Вплив анімаційних фільмів на розвиток психічних процесів дитини. *Психолог*. 2007. № 16. С. 17–21.

46. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 376 с.

47. Скіпор К. Вплив телевізійного насильства на дитячу психіку. *Телевізійна і радіожурналістика*. 2000. № 6. С. 40–46.

48. Трофаїла Н. Д. Емоційний розвиток дитини дошкільного віку як психолого-педагогічний феномен. У кн.: Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини в умовах взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї : монографія / Л. В. Іщенко, Н. Д. Трофаїла, Л. П. Карнаух [та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2019. С. 27–53.

49. Трофаїла Н. Д. Емоційна сфера дитини-дошкільника: її розвиток та особливості. У кн.: Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти : зб. наук. праць. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2014. Спецвипуск. С. 349–356.

50. Трофаїла Н. Д. Розвиток емоційної сфери дітей: сутність та специфіка : навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Н. Д. Трофаїла. Умань : Візаві, 2021. 135 с.

51. Фролов П. Стан і тенденції розвитку суспільної моралі в інформаційному суспільстві. *Соціальна психологія*. Київ, 2007. Спеціальний випуск. С. 37–43.

52. Чорна Л. Чи дивитися дитині телевізор? / Л. Чорна. Київ : Дошкільне виховання, 2003. С. 21–23.

53. Шайкіна О. О. Про вплив телебачення на формування моральних якостей і естетичних цінностей особистості дитини дошкільного та молодшого шкільного віку. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. Київ, 2004. Т. 6, Ч. 4. С. 364–368.

54. Чекстере О. Ю. Погляди Ж. Піаже на особливості егоцентризму дитячого мислення. *Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія* / за ред. академіка С. Д. Максименка. Київ : Главник, 2008. Т. X. Ч. 8. С. 632–642.

55. American Academy of Pediatrics. Children, Adolescents, and the Media. *Pediatrics*. 2013. Vol. 132, No. 5, November. P. 958–961.

56. Bandura A. Psychological Modeling: Convicting Theories. Chicago, 1971. 209 p.

57. Bandura A., Ross D. Transmission of aggression through imitation of aggressive models. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. P. 575–582.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для батьків «Роль сучасних дитячих мультфільмів у формуванні особистості дошкільника»

Мета анкетування: Вивчення вподобань дітей щодо мультфільмів, їхнього впливу на емоційний стан, поведінку та розвиток особистості дошкільників.

I. Загальні відомості

1. Вік вашої дитини:

3–4 роки

4–5 років

5–6 років

6–7 років

2. Стать дитини:

Хлопчик

Дівчинка

3. Чи є у дитини улюблені мультфільми?

Так

Ні

4. Якщо так, вкажіть 2–3 назви улюблених мультфільмів:

II. Частота перегляду мультфільмів

5. Як часто ваша дитина переглядає мультфільми?

Щодня (більше 2 годин)

Щодня (1–2 години)

Кілька разів на тиждень

Рідше ніж раз на тиждень

6. У який час доби дитина зазвичай дивиться мультфільми?

Ранок

День

Вечір

Інше (вкажіть): _____

7. Який пристрій використовує дитина для перегляду мультфільмів?
(можна обрати кілька варіантів):

Телевізор

Смартфон/планшет

Комп'ютер/ноутбук

Інше: _____

III. Тематика та вподобання

8. Які жанри мультфільмів найбільше подобаються вашій дитині?
(можна обрати кілька варіантів):

Казкові

Комедійні

Пригодницькі

Навчальні

Екшн (бойові сцени)

Сімейні

Інше: _____

9. Чи надає ваша дитина перевагу певним героям мультфільмів? Якщо так, назвіть кількох:

10. Які теми переважають у мультфільмах, які дивиться ваша дитина?

Дружба та взаємодопомога

Казкові пригоди

Супергерої

Навчальні сюжети

Інше: _____

IV. Вплив мультфільмів

11. Як, на вашу думку, мультфільми впливають на емоційний стан вашої дитини?

Переважно позитивно

Нейтрально

Переважно негативно

Інше: _____

12. Чи помічаєте ви, що дитина повторює поведінку персонажів із мультфільмів?

Так

Ні

13. Яку поведінку дитина копіює найчастіше?

Дружню/допомагає іншим

Агресивну

Лідерську

Замкнуту/усамітнену

Інше: _____

14. Чи впливають мультфільми на формування у дитини цінностей, таких як чесність, доброта, дружба?

Так, позитивно

Нейтрально

Негативно

Не впливають

15. Чи змінюється настрій дитини після перегляду мультфільмів?

Так, стає веселішою/активнішою

Стає спокійнішою

Стає роздратованою/агресивною

Інше: _____

V. Контроль з боку батьків

16. Чи контролюєте ви час перегляду мультфільмів вашою дитиною?

Так

Частково

Ні

17. Чи обговорюєте ви з дитиною зміст мультфільмів після перегляду?

Так, регулярно

Інколи

Ні

18. Які критерії ви враховуєте при виборі мультфільмів для дитини?

(можна обрати кілька варіантів):

Освітній зміст

Відсутність насильства

Наявність позитивних персонажів

Популярність серед дітей

Інше: _____

19. Чи доводилося вам обмежувати дитину у перегляді певних мультфільмів?

Так

Ні

Якщо так, вкажіть причини: _____

VI. Відкриті запитання

20. Які, на вашу думку, позитивні зміни відбулися у вашої дитини завдяки перегляду мультфільмів?

---

21. Які негативні наслідки ви помітили після перегляду мультфільмів?

---

22. Що, на вашу думку, необхідно покращити у сучасних дитячих мультфільмах?

Дякуємо за ваші відповіді! Ваші відповіді допоможуть нам краще зрозуміти вплив мультфільмів на формування особистості дітей дошкільного віку.

Додаток Б.**Анкета для вихователів «Вплив мультфільмів на поведінку,
емоційний стан та соціальну взаємодію»**

Мета: Зібрати думки педагогів щодо впливу мультфільмів на поведінку, емоційний стан та соціальну взаємодію дітей старшого дошкільного віку.

Інструкція:

Будь ласка, заповніть цю анкету, обравши варіанти відповіді або надавши власні коментарі. Усі відповіді залишаються конфіденційними та будуть використані лише в науково-дослідницьких цілях.

Частина 1. Загальна інформація**1. Ваш вік:**

20–30 років

31–40 років

41–50 років

51 і більше років

2. Ваш досвід роботи з дітьми дошкільного віку:

До 5 років

5–10 років

11–15 років

Понад 15 років

3. Чи спостерігали ви, як мультфільми впливають на поведінку дітей?

Так

Ні

Не можу відповісти

Частина 2. Вплив мультфільмів на поведінку та емоційний стан

4. Як часто ви помічаєте, що діти повторюють дії або поведінку героїв мультфільмів?

Дуже часто

Часто

Рідко

Ніколи

5. Які аспекти поведінки дітей найчастіше змінюються після перегляду мультфільмів? (Оберіть усі, що підходять)

Агресивність

Емоційна нестабільність

Емпатія

Лідерські якості

Інші (вкажіть): _____

6. Чи спостерігаєте ви агресивну поведінку дітей, яка може бути пов'язана з мультфільмами?

Так, часто

Іноді

Рідко

Ніколи

7. Чи помічаєте ви, що діти емоційно реагують на сцени мультфільмів (наприклад, стають сумними, наляканими або радісними)?

Так, завжди

Часто

Рідко

Ніколи

8. Як ви оцінюєте загальний емоційний вплив мультфільмів на дітей?

Переважно позитивний

Змішаний (є як позитивний, так і негативний вплив)

Переважно негативний

Частина 3. Вплив на ігрову діяльність

9. Чи часто діти обирають сюжети мультфільмів для своїх ігор?

Дуже часто

Часто

Рідко

Ніколи

10. Які сюжети чи персонажі найчастіше повторюються в іграх дітей? (Вкажіть приклади)

11. Чи наслідують діти позитивні чи негативні моделі поведінки героїв мультфільмів у своїх іграх?

Переважно позитивні

Переважно негативні

І позитивні, і негативні в рівній мірі

Не помічено

12. Чи помічали ви конфлікти між дітьми, які виникали через розподіл ролей із мультфільмів у іграх?

Часто

Іноді

Рідко

Ніколи

Частина 4. Вплив на мовлення

13. Чи часто діти використовують у мовленні фрази чи висловлювання з мультфільмів?

Дуже часто

Часто

Рідко

Ніколи

14. Чи помічаєте ви, що діти використовують мовні звороти, які є некоректними чи неприйнятними?

Так, часто

Іноді

Рідко

Ніколи

Частина 5. Загальні спостереження

15. Які мультфільми, на вашу думку, найчастіше впливають на поведінку дітей?

(Наприклад, «Щенячий патруль», «Крижане серце», «Губка Боб», «Маша і Ведмідь»)

16. Який вплив, на вашу думку, мультфільми мають на соціальні взаємодії дітей?

Переважно покращують взаємодію

Не впливають

Погіршують взаємодію

Інше (вказіть): _____

17. Чи потрібно, на вашу думку, контролювати перегляд мультфільмів дітьми?

Так, обов'язково

Бажано, але не завжди

Ні, це не є необхідним

18. Ваші пропозиції щодо рекомендацій батькам у виборі мультфільмів для перегляду дітьми:

Дякуємо за участь у нашому дослідженні! Ваші відповіді допоможуть краще зрозуміти вплив мультфільмів на розвиток дошкільників.

Додаток В.

Анкета-опитування дітей про їх улюблені мультфільми

Мета: з'ясувати, які мультфільми діти дивляться найчастіше, які емоції вони викликають і які персонажі їм імпонують.

Методика:

Інтерв'ю з дітьми (5–7 хвилин для кожної дитини).

Візуально демонструвати постери популярних мультфільмів (щоб дитина могла впізнати їх).

Ставити відкриті та закриті питання.

Питання для дітей:

Який мультфільм тобі подобається найбільше? Чому?

Який герой твій улюблений? Що ти робив би, якби був на його місці?

Чи є якийсь мультфільм, який ти не любиш? Чому?

Чи є сцени в мультфільмах, які тебе лякають або засмучують?

Як часто ти дивишся мультфільми?

Щодня

Раз на кілька днів

Тільки на вихідних

Як ти граєш після перегляду мультфільму? Чи повторюєш ти те, що роблять герої?

Використання малюнків:

Попросити дітей намалювати свого улюбленого героя і пояснити, чому вони обрали саме його.

Якщо дитина не хоче малювати, запропонувати їй вибрати героя з картинок.

Завдання на сприйняття емоцій:

Показати дітям кілька фрагментів з популярних мультфільмів (ті, які найчастіше згадували батьки).

Попросити дитину розповісти, як почуваються герої та що вони самі відчують, спостерігаючи за сценою.

Обробка результатів.

1. Визначення найпопулярніших мультфільмів серед дітей.

Рейтинг мультфільмів за кількістю згадок.

Аналіз причин, чому дітям подобаються певні мультфільми (сюжети, герої, гумор).

2. Оцінка впливу персонажів.

Відсоток дітей, які хочуть наслідувати позитивних або негативних героїв.

Герої, які викликають найбільше емоційного залучення.

3. Емоційна реакція.

Аналіз сцен, які викликають страх, радість чи співпереживання.

Рівень емоційного сприйняття залежно від мультфільму.

4. Вплив на ігрову поведінку.

Відсоток дітей, чиї ігри відображають сюжети чи дії героїв мультфільмів.

Аналіз того, які аспекти поведінки героїв найчастіше копіюють діти.

Поєднання анкетування батьків та інтерв'ювання дітей дозволить порівняти їхні відповіді, виявити спільні тенденції і розбіжності, що зробить дослідження більш об'єктивним та цілісним.